

**Міністерство освіти і науки України**  
**Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка**  
**Кафедра англійської мови та перекладу**

«До захисту допускаю»

Завідувач кафедри англійської мови та перекладу,  
кандидат педагогічних наук, доцент

\_\_\_\_\_ Юлія ТАЛАЛАЙ  
«\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2025 р.

**Лінгвокультурні та жанрово-стилістичні особливості  
перекладу субтитрів англomовних художніх фільмів  
(на матеріалі серіалів "Друзі" та "Корона")**

Спеціальність: Філологія (германські мови та літератури (переклад  
включно), перша – англійська)

Освітня програма: Філологія (Англійська, німецька мови та літератури  
(переклад включно))

Магістерська робота

на здобуття кваліфікації – Магістр філології за спеціалізацією «Германські  
мови та літератури (переклад включно), перша – англійська)»

**Автор роботи: Вербова Марта Володимирівна**

\_\_\_\_\_ *підпис*

**Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,  
доцент Шагала Леся Богданівна**

\_\_\_\_\_ *підпис*

**Дрогобич, 2025**

**Дрогобицький державний педагогічний університет  
імені Івана Франка**

Зав. кафедрою

\_\_\_\_\_

(підпис)

\_\_\_\_\_

(дата)

**Завдання  
на підготовку кваліфікаційної роботи**

1. Тема: «Лінгвокультурні та жанрово-стилістичні особливості перекладу субтитрів англомовних художніх фільмів (на матеріалі серіалів "Друзі" та "Корона")».
2. Керівник: кандидат педагогічних наук, доцент Шагала Леся Богданівна
3. Студент: Вербова Марта Володимирівна
4. Перелік питань, що підлягають висвітленню у кваліфікаційній роботі: Теоретичні основи дослідження перекладу субтитрів, Лінгвокультурні виклики перекладу, використання порівняльного аналізу стилістичних особливостей перекладу субтитрів кінофільмів, визначення типології перекладацьких стратегій, ознайомлення з Прийомами оптимізації перекладу, перекладацькі моделі для субтитрування
5. Список рекомендованої літератури: Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов; Ребрій О. В. Вступ до перекладознавства конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» факультету іноземних мов.;
6. Етапи підготовки роботи \_\_\_\_\_

| № | Назва етапу                             | Термін виконання        | Термін звіту перед керівником, кафедрою |
|---|-----------------------------------------|-------------------------|-----------------------------------------|
| 1 | Вивчення та аналіз літератури з теми    | Листопад – грудень 2024 | Січень 2025                             |
| 2 | Формування основної частини дослідження | січень – червень 2025   | червень 2025                            |
| 3 | Узагальнення результатів дослідження    | вересень – жовтень 2025 | 31 жовтня 2025                          |
| 4 | Оформлення магістерської роботи         | листопад 2025           | 28 листопада 2025                       |

7. Дата видачі завдання \_\_\_\_\_
8. Термін подачі роботи керівнику \_\_\_\_\_
9. З вимогами до виконання кваліфікаційної роботи і завданням ознайомлений (а) \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

(підпис студента)

10. Керівник

\_\_\_\_\_

(підпис)

прізвище, ім'я

## **Анотація**

**Вербова М.В. Лінгвокультурні та жанрово-стилістичні особливості перекладу субтитрів англomовних художніх фільмів.** У магістерській роботі досліджуються лінгвокультурні та жанрово-стилістичні особливості перекладу субтитрів в англomовних телесеріалах на матеріалі кінофільмів «Друзі» та «Корона». Дослідження окреслює теоретичні підходи до аудіовізуального перекладу, акцентуючи увагу на лінгвістичних, культурних та стилістичних викликах при перекладі аудіоряду. Порівняльний аналіз стратегій субтитрування, таких як адаптація, локалізація та компенсація, виявляє жанрові відмінності в перекладацьких практиках. Особливу увагу приділено культурно маркованим елементам, розмовним виразам та клішованим формам. У дослідженні також пропонуються практичні рекомендації стосовно виконання субтитрування різних типів художніх серіалів.

***Ключові слова:** аудіовізуальний переклад, субтитри, адаптація, локалізація, компенсація, культурно марковані елементи.*

## **Abstract**

**Verbova M.V. Linguistic, cultural, genre and stylistic peculiarities of English-language feature films subtitling.** The thesis explores the linguocultural and genre-stylistic features of subtitling in the TV series «The Crown» and «Friends» which belong to different genres and serve as illustrative sources. The research outlines theoretical approaches to the translation of audiovisual content with special attention on linguistic, cultural and stylistic challenges. The comparative analysis of the applied subtitling strategies (adaptation, localization, compensation) reveals genre peculiarities in the practice of translation. Culturally marked elements, colloquial phrases and cliches are given special attention. Practical recommendations on subtitling different types of films are offered in the research as well.

***Keywords:** audiovisual translation, subtitles, adaptation, localization, compensation, culturally marked elements.*

## **Annotation**

**Verbova M.V. Linguistische, kulturelle, genre- und stilistische Besonderheiten der Untertitelung englischsprachiger Spielfilme.** Die Arbeit untersucht die sprachkulturellen und genre-stilistischen Merkmale der Untertitelung in den Fernsehserien „The Crown“ und „Friends“, die unterschiedlichen Genres angehören und als illustrative Quellen dienen. Die Untersuchung skizziert theoretische Ansätze zur Übersetzung audiovisueller Inhalte unter besonderer Berücksichtigung sprachlicher, kultureller und stilistischer Herausforderungen. Die vergleichende Analyse der angewandten Untertitelungsstrategien (Adaption, Lokalisierung, Kompensation) zeigt Genre-Besonderheiten in der Übersetzungspraxis auf. Kulturell geprägte Elemente, umgangssprachliche Ausdrücke und Klischees werden besonders berücksichtigt. Die Untersuchung enthält auch praktische Empfehlungen zur Untertitelung verschiedener Filmtypen.

**Schlüsselwörter:** *audiovisuelle Übersetzung, Untertitel, Adaption, Lokalisierung, Kompensation, kulturell geprägte Elemente.*

## ЗМІСТ

|                                                                                                                    |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ВСТУП.....                                                                                                         | 5  |
| Розділ 1. Теоретичні основи дослідження перекладу субтитрів у художньому кінематографі .....                       | 9  |
| 1.1. Огляд сучасних підходів до вивчення субтитрування: лінгвокультурний і жанрово-стилістичний аспекти .....      | 9  |
| 1.2. Основні тенденції та проблеми перекладу субтитрів англомовних художніх фільмів .....                          | 16 |
| 1.3. Лінгвокультурна специфіка художнього дискурсу в контексті серіалів "Друзі" і "Корона" .....                   | 20 |
| Розділ 2. Лінгвокультурні та жанрово-стилістичні особливості перекладу субтитрів серіалів "Друзі" і "Корона" ..... | 25 |
| 2.1. Лінгвокультурні виклики перекладу сучасних висловів і сталих виразів .....                                    | 25 |
| 2.2. Порівняльний аналіз стилістичних особливостей перекладу субтитрів серіалів.....                               | 28 |
| 2.3. Типологія перекладацьких стратегій: адаптація, локалізація, компенсація .....                                 | 35 |
| 2.4 Особливості перекладу культурно маркованих елементів .....                                                     | 40 |
| Розділ 3. Практичні рекомендації щодо перекладу субтитрів англомовних художніх серіалів .....                      | 49 |
| 3.1. Прийоми оптимізації перекладу сучасних розмовних висловів і сталих конструкцій .....                          | 49 |
| 3.2. Перекладацькі моделі субтитрування серіалів різних жанрово-стилістичних типів та методи їх викладання.....    | 59 |
| Висновки.....                                                                                                      | 76 |
| Список використаних джерел.....                                                                                    | 79 |
| Summary.....                                                                                                       | 90 |
| Zusammenfassung.....                                                                                               | 91 |

|              |    |
|--------------|----|
| Додатки..... | 93 |
|--------------|----|

## ВСТУП

У сучасну епоху стрімкого розвитку глобального інформаційного обміну та популяризації аудіовізуального контенту англomовні художні фільми та серіали посідають чільне місце в міжнародному культурному просторі, стаючи своєрідними носіями мови, культури, ідеології та цінностей. Унаслідок динамічного поширення стримінгових платформ, таких як *Netflix*, *HBO*, *Amazon Prime*, *Disney+* та інших, мільйони глядачів у всьому світі щодня споживають контент, створений англomовними медіаіндустріями, що обумовлює необхідність його доступності в інших мовних середовищах. Одним із найбільш поширених способів забезпечення такого доступу є субтитрування, яке, на відміну від дубляжу, дає змогу зберегти автентичне звучання мови оригіналу, а водночас адаптувати її для іншомовної аудиторії шляхом письмового перекладу.

Значна частина глядацької аудиторії в усьому світі ознайомлюється з цими творами саме через субтитри, які поступово перетворилися з допоміжного засобу сприйняття інформації на інструмент культурного посередництва. У цьому контексті субтитри стають не лише засобом відтворення мовного змісту, а й механізмом передавання стилістичних, соціальних, національних, ситуативних, прагматичних і жанрових маркерів, закладених в оригінальний текст. Їхній переклад потребує надзвичайно тонкого балансування між точністю, стислістю та комунікативною відповідністю, оскільки обмеження за кількістю символів, часом появи на екрані та необхідністю синхронізації з візуальним рядом накладають на перекладача специфічні вимоги.

У зв'язку з цим проблема перекладу субтитрів виходить за межі суто технічного аспекту й потребує комплексного лінгвістичного, культурологічного та стилістичного аналізу. Перед перекладачем постає завдання не тільки знайти точний лексичний відповідник, а й передати культурно зумовлені вислови, гумор, алюзії, ідіоми, реалії, жаргонізми та стилістичні особливості мовлення персонажів у спосіб, який буде

зрозумілий та адекватний для глядача іншої культури. Водночас враховується жанрова специфіка фільму або серіалу, адже комедійний ситком і монументальна історична драма вимагають різних стратегій відтворення стилістичних і комунікативних функцій тексту. Отже, субтитрування є складним міждисциплінарним явищем, що потребує ретельного аналізу на перетині перекладознавства, лінгвокультурології та медіалінгвістики.

**Актуальність теми** дослідження зумовлена потребою в удосконаленні підходів до перекладу субтитрів як ключового виду аудіовізуального перекладу, який відіграє важливу роль у відтворенні не лише змісту, а й стилістичної, жанрової, культурної та комунікативної специфіки оригіналу. Особливої значущості ця тема набуває в контексті перекладу популярних серіалів різних жанрових форматів, таких як комедійний ситком *"Друзі"* та історична драма *"Корона"*, які демонструють кардинально відмінні підходи до побудови дискурсу, використання культурно маркованих елементів, гумору, соціальних ролей та комунікативних стратегій.

**Метою дослідження** є виявлення лінгвокультурних і жанрово-стилістичних особливостей перекладу субтитрів англomовних художніх серіалів на матеріалі *"Друзів"* і *"Корони"*, а також формулювання рекомендацій щодо ефективних перекладацьких стратегій з урахуванням культурного контексту, жанру та комунікативної специфіки.

Для досягнення мети в роботі поставлено такі **завдання**:

- узагальнити теоретичні підходи до перекладу субтитрів у межах сучасного аудіовізуального перекладознавства;
- охарактеризувати жанрово-стилістичні та лінгвокультурні особливості серіалів *"Друзі"* і *"Корона"*;
- проаналізувати труднощі перекладу культурно маркованих елементів, ідіом, гумору та розмовних конструкцій;
- зіставити використані перекладачами стратегії адаптації, локалізації та компенсації;

- запропонувати практичні моделі й методичні рекомендації для перекладу субтитрів різножанрових художніх серіалів.

**Об'єктом дослідження** виступають субтитри англомовних художніх серіалів у перекладі українською мовою, а саме перекладані версії телесеріалів *«Друзі»* та *«Корона»*.

**Предметом дослідження** є лінгвокультурні та жанрово-стилістичні особливості перекладу субтитрів англомовних художніх серіалів, зокрема трансформації, що виникають у процесі відтворення мовних, культурних і комунікативних одиниць.

**Фактичним матеріалом дослідження** слугують оригінальні англомовні субтитри епізодів серіалу *«Друзі»* та серіалу *«Корона»*, а також їхні українськомовні переклади, доступні на популярних стримінгових платформах і у відкритих онлайн-ресурсах. Опрацьовано субтитруванні репліки із відповідною класифікацією за видами трансформацій, жанровими характеристиками та комунікативними особливостями.

**Методи дослідження** включають: описовий метод, метод контекстуального аналізу, зіставний аналіз, компонентний аналіз, метод кількісного підрахунку, інтерпретативний аналіз, а також елементи дискурс-аналізу та перекладацького моделювання.

**Наукова новизна** полягає в комплексному підході до аналізу субтитрів, який враховує поєднання лінгвокультурного і жанрово-стилістичного рівнів аналізу. Уперше здійснено порівняльне дослідження субтитрів двох серіалів, що суттєво різняться за жанром, стилем та комунікативною спрямованістю, із виокремленням основних типів перекладацьких стратегій і трансформацій, застосованих у перекладі.

**Практична значущість** роботи полягає в можливості використання її результатів у процесі підготовки майбутніх перекладачів аудіовізуального контенту, розробці методичних матеріалів для викладання дисциплін із перекладознавства, а також при створенні адаптованих субтитрів до кіно- та телепродукції.

Результати магістерської праці пройшли **апробацію** шляхом участі у Х міжнародній науковій конференції «Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук ХХІ століття» та публікації **статті** на тему «Лінгвостилістичні питання перекладу субтитрів кіносеріалів “Корона” та “Друзі”»

(URL:<https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conferenceproceeding/issue/view/07.11.2025/68>)

**Структура роботи.** Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, резюме англійською та німецькою мовами, а також додатків із прикладами субтитрів і таблицями трансформацій.

## **Розділ 1. Теоретичні основи дослідження перекладу субтитрів у художньому кінематографі**

### **1.1. Огляд сучасних підходів до вивчення субтитрування: лінгвокультурний і жанрово-стилістичний аспекти**

Останні десятиліття ознаменувалися бурхливим розвитком аудіовізуальних форм комунікації, що спричинило зростання наукового інтересу до субтитрування як окремого виду перекладацької діяльності. Цей процес вивчається на перетині лінгвістики, культурології, стилістики та перекладознавства. Однією з ключових ознак субтитрування є його поліфункціональність, адже воно поєднує елементи інтерлінгвального перекладу, культурного посередництва та адаптації тексту під обмеження екранного часу і простору [5, с. 122]. Такий тип перекладу вимагає особливої точності, лаконічності та швидкої реакції, що визначає специфіку лінгвокультурного кодування змісту оригіналу у форматі субтитрів [6, с. 45].

У контексті глобалізації та популярності потокових сервісів субтитрування стало повноцінною складовою індустрії масової культури, що актуалізує його вивчення не лише з технічного, а й з культурологічного боку. Варто підкреслити, що субтитрування на сучасному етапі розвитку філологічної науки перестає бути виключно техніко-лінгвістичною процедурою та розглядається як цілісний лінгвокультурний процес, у якому мовна, стилістична, семіотична та прагматична складові тісно переплітаються. Особливої ваги набуває аспект передачі реалій повсякденного життя, адже саме в цьому вимірі проявляється зв'язок мови з ідентичністю та колективною пам'яттю [5, с. 10]. Лексичні та граматичні трансформації, які застосовуються при перекладі назв кінофільмів, відображають прагнення адаптувати зміст до національного контексту, не втрачаючи водночас глобальної зрозумілості [6, с. 126]. Таким чином, виконується функція міжкультурного посередництва в умовах екранного простору, де взаємодіють візуальні, звукові та текстові коди [5, с. 122; 11, с. 147].

Сучасні дослідження вказують на розмаїття жанрових і стилістичних характеристик субтитрованого тексту. У контексті жанрового розмаїття медіапродукції важливим завданням дослідника є виокремлення специфіки стилістичних прийомів, які використовуються при перекладі різних форматів аудіовізуального контенту. Це зумовлено не лише жанром серіалу, а й цільовою аудиторією та технічними вимогами, що накладаються на перекладача. У дослідженнях підкреслюється, що жанрово-стилістичний аспект є одним із ключових у процесі адаптації оригінального контенту, оскільки саме жанр впливає на вибір перекладацьких стратегій. Від перекладу документального фільму, де переважає інформативність, до комедійного дискурсу, де особливо важливою є передача гри слів, іронії та алюзій, що нерідко вимагає від перекладача застосування адаптаційних стратегій, креативності та гнучкого використання трансформацій спрямованих на збереження прагматичної функції тексту [5, с. 437; 14, с. 103; 16, с. 239]. При цьому дослідники погоджуються, що прагматично адекватний переклад гумору можливий лише за умови глибокого знання культурного контексту обох мов [6, с. 103]. Тоді як у жанрах документалістики або історичного фільму, навпаки, важливим є збереження фактичної точності й стилістичної нейтральності [12, с. 103].

Також варто звернути увагу на зростаючу увагу до семантичних зсувів, які виникають у результаті субтитрування, особливо при роботі з багатозначними чи соціально маркованими одиницями. Ці особливості субтитрованого тексту досліджуються як на рівні окремих лексем, так і в межах цілісних мовних структур, що дозволяє говорити про субтитрування як окремий тип мовної компресії [10, с. 382; 13, с. 147].

Поглиблений аналіз субтитрування як перекладацької практики у світлі міжкультурної комунікації дозволяє виокремити низку стратегій, що забезпечують збереження семантичного, стилістичного та культурного навантаження вихідного тексту. Ці стратегії охоплюють як традиційні трансформації на зразок граматичних і лексичних замінів, так і більш складні

прийоми культурної адаптації, функціонального заміщення, контекстуального переосмислення й ідіоматичної еквівалентності. Вони не є універсальними або придатними для механічного застосування, оскільки кожна ситуація перекладу вимагає унікального підходу, врахування жанрової специфіки, темпу реплік, соціального статусу мовця та очікувань цільової аудиторії.

Іноземні джерела, проаналізовані у межах цього підрозділу, особливо акцентують на взаємозв'язку субтитрування з когнітивною лінгвістикою, семіотикою та теорією мультимодальності. Підкреслюється, що субтитр - це не лише текст, що супроводжує зображення, а повноцінний елемент знакової системи, який співіснує з невербальними компонентами (жестами, інтонацією, кольоровими маркерами), впливаючи на інтерпретацію змісту глядачем [25, с. 170; 78, с. 77; 92, с. 73].

У сучасних умовах, коли аудіовізуальний контент поширюється глобально і споживається в режимі «тут і зараз», перекладач опиняється в центрі культурної медіації. Його завдання полягає не лише в точній передачі змісту, а й у створенні такої мовної конструкції, яка буде органічною у новому культурному середовищі та водночас не спотворить прагматичний намір оригіналу. У цьому контексті перекладач діє як повноцінний комунікатор між двома культурами, зважаючи не лише на мовні, а й на ментальні, повсякденні, навіть субкультурні відмінності між глядачами [11, с. 384; 12, с. 158].

Усе частіше акцент у дослідженнях зміщується з питання «як перекласти» до «як зробити переклад релевантним для глядача». Це означає, що ефективність субтитрування оцінюється не за принципом буквальної відповідності, а за здатністю передати функціональне навантаження репліки, її гумор, іронію, драматизм чи соціальне забарвлення у спосіб, доступний і зрозумілий для іншої мовної спільноти. Така динаміка породжує необхідність у розробці нових стратегій перекладацької гнучкості, в основі яких лежить принцип «адаптивної еквівалентності», коли перекладений

текст максимально наближений до культурних і мовних практик реципієнта, зберігаючи при цьому ключові комунікативні параметри оригіналу.

З огляду на це, субтитрування набуває ознак окремої лінгвокультурної технології, що виходить за межі традиційного перекладу й вимагає синтезу мовної, семіотичної та культурної компетенцій перекладача. Оскільки у перекладі субтитрів pojawiaються ідіоми, алюзії, фразеологізми, які часто є неперекладними дослівно і потребують заміщення культурно нейтральними або функціонально еквівалентними одиницями, перекладачі застосовують стратегії, які покликані не лише підтримати синтаксичну й лексичну адекватність, а й забезпечити точкову передачу смислів у межах обмеженого екранного простору й часу. Саме тут виникає потреба у творчій трансформації, що забезпечує цілісність смислу й водночас не суперечить очікуванням глядача [30, с. 63; 33, с. 34]. У цьому проявляється нова якість перекладацької професії - здатність орієнтуватися на глядацьке сприйняття, що дедалі більше формується під впливом глобального культурного коду й водночас зберігає локальні маркери національної ідентичності.

Особливої ваги набувають аспекти компресії та синтаксичної спрощеності, які зумовлені технічними рамками субтитрування. До того ж, викликом перед перекладачем постають ситуації, де персонажі вживають просторіччя, сленг, жаргон чи діалектизми. В такому випадку обмеження щодо кількості символів на екран і часу демонстрації, збереження ідентичності персонажа та загального стилістичного тону фільму або серіалу призводять до необхідності скорочення інформації та ретельного добору змістових елементів [24, с. 86; 28, с. 35]. На цьому етапі важливо не допустити штучного згладжування мовної різноманітності, тим самим зберегти смислову цілісність, не спотворюючи комунікативні наміри автора оригіналу [24, с. 53; 28, с. 170].

Окреме місце посідає дослідження соціолінгвістичних особливостей, зокрема передачі мовного варіативу, жаргонізмів, просторічних форм. У контексті жанрово-стилістичного підходу ці елементи відіграють

функціональну роль у побудові образу персонажів і створенні автентичної атмосфери. У таких випадках субтитри не лише виконують інформаційну функцію, а й моделюють соціальні характеристики мовця [23, с. 352; 24, с. 53].

Іншою тенденцією є використання субтитрів як інструменту культурної інтерпретації, особливо в умовах, коли фонові знання реципієнта можуть значно відрізнятися від оригінального культурного контексту. Саме тому у перекладацькій практиці активно застосовуються механізми адаптації, евфемізації та локалізації, що дозволяють зробити продукт прийнятним і зрозумілим для локальної аудиторії [21, с. 314; 22, с. 49].

Лінгвокультурний вимір субтитрування досліджується через призму комунікативної релевантності, семантичної економії, локалізації змісту, а також стилістичної узгодженості. Переклад субтитрів не є прямою проекцією оригінального тексту, а передбачає його редукцію, узагальнення або трансформацію відповідно до часу відображення на екрані, лексичної доступності для цільової аудиторії та культурної прийнятності [16, с. 382; 19, с. 86; 25, с. 170]. У зв'язку з цим ключовими стають питання перекладацької компресії, прагматичної адаптації та функціонального еквіваленту.

Ще одним значущим вектором досліджень є порівняльний аналіз дубляжу й субтитрування як двох паралельних форм аудіовізуального перекладу. Субтитри розглядаються як форма з більшою гнучкістю, яка зберігає авторський голос, фоніку оригіналу та культурні алюзії, проте водночас покладає більшу інтерпретаційну відповідальність на глядача [59, с. 285; 66, с. 34]. Водночас дубляж часто трансформує або адаптує репліки для створення «природного» звучання, що в окремих випадках нівелює авторський стиль і культурний код.

Окремо слід відзначити, що сучасна інтерпретація субтитрування все частіше враховує вплив інтернет-культури та нових форм глядацької взаємодії. У цифровому середовищі, де фільми часто переглядаються з

субтитрами різних мов або аматорського походження, роль офіційного перекладу трансформується - від еталонного до одного з варіантів інтерпретації [76, с. 57]. Це змінює ставлення до авторитетності перекладу і підвищує значення прозорості стратегій, що їх застосовує перекладач у публічному просторі. Насамперед, субтитрування розглядається не як допоміжний або технічний процес, а як автономна перекладацька практика з власною логікою, цілями та викликами. Воно функціонує в межах суворих формальних обмежень, що стосуються обсягу, часу демонстрації й візуального сприйняття, але при цьому несе на собі повноцінне семантичне й культурне навантаження [10, с. 122; 12, с. 382].

Іноземна наукова література засвідчує активну розробку теоретичних і практичних підходів до субтитрування в межах семіотики, прагматики та когнітивної лінгвістики. У такому контексті субтитрування на сучасному етапі розвитку філологічної науки перестає бути виключно техніко-лінгвістичною процедурою та розглядається як цілісний лінгвокультурний процес. Дослідники наголошують на мультисеміотичній природі субтитрів як тексту, що функціонує в полі зору разом із зображенням, звуком і невербальними маркерами [25, с. 170; 28, с. 157]. Воно виконує функцію міжкультурного посередництва в умовах екранного простору, де взаємодіють візуальні, звукові та текстові коди [10, с. 122; 13, с. 147]. У цьому контексті розглядається субтитр як частина багаторівневої знакової системи, що потребує синхронізації не лише мовних, а й паралінгвістичних кодів.

Паралельно розвивається теоретична база субтитрування як навчальної дисципліни. Зокрема, з'являються дослідження, присвячені принципам викладання інтерлінгвального субтитрування як окремого напрямку перекладацької освіти [94, с. 215]. Це не лише підтверджує підвищення статусу субтитру як виду перекладу, а й засвідчує, що він виходить за межі «допоміжного» інструмента і набуває повноцінної культуротворчої функції.

Питання взаємодії субтитрів з екранним наративом також знаходить активне висвітлення у сучасних західних студіях. Зокрема, дослідники підкреслюють важливість дискурсивної цілісності перекладеного тексту та його здатності гармонійно взаємодіяти з невербальними елементами - кадрюванням, монтажем, інтонаційною модуляцією [92, с. 73; 77, с. 15]. Застосування методів когнітивного моделювання дозволяє краще зрозуміти, як глядач сприймає поєднання оригінальної звукової доріжки з перекладеним текстом.

Проблематика прагматичної релевантності, яка дедалі активніше вивчається у сучасних західних джерелах, охоплює також такі аспекти, як вплив субтитрів на сприйняття візуального наративу, значення мови тіла, інтонації та візуальних маркерів, які не можуть бути безпосередньо відтворені текстом [78, с. 77; 88, с. 73]. У відповідь на це розробляються нові теоретичні підходи - мультимодальна лінгвістика, когнітивна прагматика, дискурсивний аналіз субтитрування як частини екранного тексту.

Загалом, переклад субтитрів англomовних художніх фільмів постає як міждисциплінарна сфера, що об'єднує мовну компетенцію, культурологічну інтуїцію, технічну обізнаність та аналітичне мислення. Його подальше вивчення потребує комплексного підходу, який поєднує як емпіричні спостереження, так і теоретичні моделі, що дозволяють описати механізми інтерлінгвального і міжкультурного трансферу в умовах обмеженого екранного простору.

Таким чином, здійснений огляд засвідчив, що субтитрування є багатовимірним явищем, що об'єднує технічну точність із лінгвістичною гнучкістю, функціональну стислість з культурною повнотою, прагматичну релевантність із стилістичною відповідністю. Його вивчення вимагає міждисциплінарного підходу та системної аналітики, що включає жанрово-стилістичні параметри, культурні трансформації, стратегії адаптації, технічні обмеження та психолінгвістичні особливості сприйняття субтитрованого тексту.

В цілому, узагальнений огляд сучасної літератури засвідчує, що субтитрування більше не розглядається як «механічний» процес перенесення тексту. Навпаки, воно перетворюється на складну комунікативну практику, яка вимагає глибоких знань у галузі лінгвістики, культурології, медіакомунікацій та психології сприйняття. Подальші дослідження доцільно спрямувати на аналіз впливу типу жанру на вибір трансляційної стратегії, а також на міжмовні відмінності у лінгвокультурному субстраті субтитрованого перекладу [35, с. 107; 36, с. 81].

## **1.2. Основні тенденції та проблеми перекладу субтитрів англomовних художніх фільмів**

У сучасному кіноперекладі субтитрування англomовних художніх фільмів є особливим способом передачі смислу, що балансує між точністю, стислістю й емоційною відповідністю. На відміну від дубляжу, субтитри накладаються на відеоряд, не змінюючи звукову доріжку, що зберігає оригінальне мовлення акторів. Це створює умови для особливої форми перекладацького компромісу, в якій головну роль відіграє семантична вибірковість і жанрово обумовлена мовна адаптація [10, с. 122; 4, с. 45].

Серед основних тенденцій останніх років виділяється зростання ролі лінгвокультурної адаптації. У цьому контексті перекладач має враховувати не лише лексичні й синтаксичні особливості мов, а й ментальні й культурні відмінності аудиторії. Так, при відтворенні побутових реалій американських серіалів, де фігурують назви страв, закладів, соціальних ролей або елементів гумору, актуальним є використання функціональних заміन або узагальнених понять, які дозволяють зберегти зрозумілість [10, с. 10; 6, с. 126]. Така практика не лише покращує сприйняття тексту, а й унеможливорює комунікативний розрив між глядачем і твором.

Серед типових труднощів перекладу можна виокремити й ті, що пов'язані з ідіоматичними виразами, сленгом, просторіччям і культурно маркованими назвами. У художніх фільмах персонажі часто вживають розмовні форми, які мають неформальне або регіональне походження. При

перекладі таких реплік перекладач має знайти баланс між збереженням стилістичного забарвлення та уникненням надмірної вульгаризації або стилістичного згладжування [12, с. 103; 16, с. 239].

Зокрема, у сучасному світі зростає роль цифрових технологій у процесі субтитрування: автоматичні перекладачі, шаблонні системи перекладу й нейромережеві алгоритми, що здатні генерувати «грубі» варіанти субтитрів, які потребують подальшої лінгвістичної та стилістичної вичитки. Тенденції автоматизації субтитрування (зокрема, через машинний переклад і штучний інтелект) загострюють проблему якості, культурної чутливості та креативності, що їх досі не здатні забезпечити автоматизовані системи. Такі системи часто ігнорують культурний підтекст, емоційний реєстр і синтаксичну відповідність, тож людський чинник залишається вирішальним для якісного перекладу художніх фільмів [23, с. 352; 24, с. 53]. Навіть найточніший нейропереклад не враховує семіотику кадру, невербальні нюанси та дискурсивні реєстри, які зчитуються лише в контексті людської комунікації [81, с. 141; 94, с. 215].

Ще однією тенденцією, що спостерігається у сучасному субтитруванні, є переосмислення функцій перекладача як медіатора між культурними кодами. В умовах мультикультурного глобального споживання контенту перекладач дедалі частіше має справу не з вузько національною аудиторією, а з міжнаціональною спільнотою, для якої англomовний фільм субтитрується з урахуванням гнучких культурних норм. У цьому контексті застосування універсалізованих заміників, нейтралізованих форм звертання та інтеркультурно адаптованих одиниць стає важливим інструментом забезпечення доступності й зрозумілості змісту [17, с. 384; 18, с. 158].

З-поміж інноваційних підходів у галузі субтитрування помітне місце займає мультимодальна етнографія, яка дозволяє розглядати переклад не лише як вербальну дію, а як частину ширшого комунікативного ландшафту, що охоплює візуальні, звукові, соціальні й культурні коди [78, с. 77]. Цей підхід особливо важливий у контексті кіно, де зображення, жест, музика й

тиша мають власну семантичну вагу, яку слід враховувати при формуванні субтитрів. Окрему увагу дослідники приділяють темі передачі невербального підтексту, інтонаційних відтінків та іронії. У випадках, коли неможливо передати паралінгвістичний підтекст, перекладач звертається до інтерпретативних технік або створює компенсаторні фрази, що несуть схоже смислове навантаження [80, с. 161; 81, с. 141]. Наприклад, сарказм, що у мовленні підтримується інтонаційно, у субтитрах має бути очевидним завдяки лексичній подачі чи пунктуації, яка сигналізує про нестандартність репліки.

Технічна сторона перекладу субтитрів також пов'язана з низкою обмежень, які диктують особливі вимоги до структури та обсягу тексту. Як правило, один субтитр не повинен перевищувати 70 символів у рядку і відображатися довше, ніж 6 секунд. Це накладає суворі рамки на перекладача, який мусить не лише скорочувати текст, а й водночас зберігати його змістову насиченість, ритм діалогу та стилістичну відповідність [21, с. 314; 22, с. 49]. Саме через це виникають помилки й виклики, пов'язані з пропусками, узагальненнями або надмірною інтерпретацією.

Проблема редукції інформації внаслідок обмеженості субтитрів за кількістю знаків є ще одним фактором, що впливає на вибір перекладацької стратегії. Стислість субтитру змушує відмовлятися від другорядних компонентів висловлення, залишаючи лише найважливіші змістові блоки [16, с. 382; 13, с. 147]. У таких випадках особливу роль відіграє прагматичне чуття перекладача, який мусить визначити, що саме варто передати, щоб зберегти комунікативну інтенцію персонажа.

Однією з визначальних тенденцій також є орієнтація на лінгвокультурну адаптацію, що вимагає від перекладача глибокого розуміння не лише обох мов, а й культури, жанру, соціального контексту, інтертекстуальності, особливостей кінематографічного дискурсу [11, с. 45; 21, с. 314]. Значну складність становить переклад гумору, гри слів, ідіоматики, культурних алюзій і стилістично маркованої лексики,

притаманної переважно розмовним реплікам персонажів. В умовах обмеженого простору на екрані перекладач мусить здійснювати відбір інформації, відкидаючи другорядні елементи, зберігаючи водночас комунікативну інтенцію та експресивність репліки. Тому у таких випадках особливо важливою є стратегія компенсаторного перекладу, що дозволяє передати ефект оригіналу засобами цільової мови, навіть якщо це супроводжується зміною лексем, структури або елементів контексту [10, с. 437; 11, с. 103; 77, с. 15].

У комедійних жанрах мовна гра часто базується на багатозначності, фонетичній схожості або культурних алюзіях, які не піддаються прямому перекладу. Тут перекладачеві доводиться або адаптувати репліки, щоб зберегти гумористичний ефект, або вдаватися до змін недоступних для перекладу елементів новими, співзвучними для цільової аудиторії [10, с. 437; 11, с. 103]. При цьому особливої ваги набуває збереження функціонального навантаження репліки в межах субтитрів, які мають бути короткими, лаконічними й читабельними упродовж 1-2 секунд.

Крім технічних і мовних аспектів, актуальною залишається й етична сторона перекладу - питання цензури, допустимості трансляції табуйованих тем або соціально значущих повідомлень у різних культурних середовищах. У цих випадках перекладач змушений шукати баланс між збереженням авторського задуму та дотриманням норм прийнятності, які варіюються залежно від країни-реципієнта [99].

Значна кількість проблем у субтитруванні пов'язана із соціокультурною репрезентацією, особливо у випадку, коли аудиторія походить з іншого культурного середовища. Деякі фрази чи сцени, що є прийнятними в одному культурному середовищі, можуть викликати осуд чи бути забороненими в іншому. Часто перекладачеві доводиться замінювати культурно марковані образи або алюзії на нейтральні, що знижує глибину змісту, але забезпечує зрозумілість [84]. Це породжує напругу між вимогами до культурної точності та доступності перекладу, а отже, вимагає гнучких

рішень, сформованих на основі дискурсивного аналізу [79, с. 1]. У таких випадках застосовується евфемізація або повна заміна реплік на більш прийнятні варіанти, що може змінити комунікативну інтенцію, але забезпечує культурну релевантність [25, с. 170; 28, с. 157].

Зокрема, помітним викликом стає передача полісемії, яка у візуальному ряді може бути підкріплена мімікою, інтонацією або монтажними прийомами. Оскільки в субтитрах контекст часто втрачається, переклад потребує попереднього аналізу режисерської інтенції та сюжетного руху, а не лише буквального значення репліки [88, с. 73; 93, с. 12]. У таких умовах стратегія «мінімального втручання», яку інколи застосовують перекладачі, не завжди є ефективною, і натомість виправданим виявляється керований змістовий зсув.

У практиці перекладу часто виникають труднощі з передачею реалій англomовної культури, які мають свою специфіку та не завжди знаходять прямі відповідники у мові перекладу. Успішне вирішення цих завдань вимагає не лише високого рівня володіння мовами, а й глибокого розуміння жанрових особливостей, культурних кодів і психології сприйняття екранного тексту [30, с. 63; 36, с. 107]. Підсумовуючи, можна стверджувати, що переклад субтитрів англomовних художніх фільмів є складною динамічною практикою, яка балансує між точністю й адаптацією, функціональністю та культурною релевантністю, лаконічністю та стилістичною цілісністю.

### **1.3. Лінгвокультурна специфіка художнього дискурсу в контексті серіалів "Друзі" і "Корона"**

Лінгвокультурна специфіка художнього дискурсу в серіалах «Друзі» та «Корона» проявляється передусім у способах репрезентації культурних кодів, національних моделей комунікації та соціальних ролей через вербальні та невербальні засоби. Обидва серіали мають різні жанрові основи, що визначає як стиль мовлення персонажів, так і особливості перекладу їхніх реплік. Якщо в «Друзях» переважає ідіоматична

насиченість, гумористичні каламбури та неформальна лексика, то «Корона» функціонує у межах офіційного, історично забарвленого, часто аристократичного дискурсу [10, с. 436; 11, с. 103].

Однією з лінгвістичних домінант серіалу «Друзі» є комічна гра слів, базована на омонімії, паронімії, багатозначності, алюзіях і ситуативному контексті. Такий тип гумору особливо складний для перекладу, адже вимагає не лише знання мови-оригіналу, а й глибокого розуміння комунікативної ситуації, лексико-семантичних зв'язків та культурної специфіки [16, с. 381; 13, с. 147]. Субтитрування в такому випадку не дозволяє передати інтонаційну іронію або візуальну підказку, тож перекладач змушений компенсувати це через вибір стилістично релевантних еквівалентів, зберігаючи комунікативний ефект.

У художньому дискурсі серіалу «Друзі» домінує типова американська повсякденна комунікація кінця 90-х - початку 2000-х років, яка характеризується динамічністю, ситуативністю, широким вживанням соціальних маркерів, сленгу, фразеологізмів і розмовних конструкцій. Мова персонажів є дзеркалом тогочасного урбаністичного середовища Нью-Йорка, з його цінностями неформальності, самовираження, іронії та швидких емоційних реакцій. Розмови друзів у кожній серії вмонтовані у контексти ситуацій комічного непорозуміння, побутових труднощів або романтичних пригод, що потребують від перекладача гнучкої реакції та лінгвістичної пластичності. У процесі перекладу такого типу дискурсу особливе значення мають не лише семантичні параметри, а й жанрово-стилістична відповідність: гумористичні репліки повинні викликати аналогічну реакцію в глядача незалежно від мови, тож від перекладача очікується не буквальний трансфер, а креативне відтворення комічного ефекту [30, с. 157; 33, с. 63]. Перекладач стикається з необхідністю передати емоційну динаміку й комічний ефект у межах обмеженого субтитрового простору, що вимагає лаконічності, лексичної винахідливості й готовності до компресії [10, с. 436; 11, с. 103; 33, с. 63]. Нерідко доцільним є частковий

зсув змісту на користь функціональної релевантності - головне, щоб гумор «працював» у культурі-реципієнті.

При цьому більшість жартів базується на грі слів, алюзіях на популярну культуру США (наприклад, телешоу, бренди, зірок), а також на використанні елементів ситуаційного гумору, заснованого на поведінці персонажів, інтонаціях і візуальних підказках. Такі компоненти складно передати українському глядачеві без адаптації, адже вони не мають прямих аналогів у національній культурі. Тому важливими стають рішення, що стосуються культурного трансферу: іноді оригінальні посилання залишаються без змін із надією на обізнаність аудиторії, іноді ж замінюються на ближчі й знайомі референції, які зберігають емоційний потенціал оригіналу. Деякі ж репліки потребують додаткового контексту чи навіть переписування з урахуванням очікувань цільового глядача, що обумовлює особливу роль перекладача як активного посередника між двома культурними світами.

Особливої уваги від перекладача потребують випадки вербальних ситуацій у *«Друзях»*. Це часто емоційні спалахи, саркастичні діалоги чи іронічні контексти у цьому серіалі. Тому, у субтитрах до *«Друзів»* допускається використання просторічної, навіть вульгаризованої лексики, якщо вона передає емоційний градус певного епізоду.

Окремі труднощі виникають із перекладом реалій та локальних фразеологізмів, які важко або неможливо відтворити дослівно. Застосування стратегій одомашнення або очуження залежить від очікуваної глядацької моделі: наприклад, український переклад тяжіє до адаптації назв їжі, брендів, побутових звичок, водночас уникаючи калькування соціокультурних відмінностей, які можуть викликати непорозуміння або зміну гумористичного ефекту [41, с. 81; 42, с. 162]. Саме тому перекладачеві часто доводиться вдаватися до компромісу між точністю і релевантністю, зберігаючи функціональне навантаження реплік у межах заданого хронометражу субтитрів.

У серіалі «Корона» мова персонажів моделює високий рівень соціальної дистанції, стриманість і регламентованість публічного мовлення, що передає атмосферу британської монархічної традиції. З огляду на те, що значна частина діалогів відтворює публічні виступи, історичні заяви чи конфіденційні політичні обговорення, переклад таких текстів вимагає підвищеної уваги до етикетних формул, термінологічної точності й стилістичної виваженості [64, с. 20; 65]. Історичний підтекст серіалу диктує необхідність врахування не лише мови, а й культурного фону - зокрема, періоду правління Єлизавети II, ключових геополітичних подій, традицій монархії тощо.

Отже, перекладач має справу з проблемою передачі соціолінгвістичних маркерів, які сигналізують про класову належність, ієрархію, статусну поведінку [18, с. 103; 16, с. 239]. У перекладі важливо не втратити символічне навантаження мовних одиниць, зокрема титулів, звертань і формальних кліше.

Певні сцени серіалу «Корона» містять алюзії на британський побут, архетипи та мовну поведінку, що є типовими для британської аристократії - насамперед це стриманість у вираженні емоцій, багатозначність поглядів, вплив інтонації та пауз як семіотичних засобів комунікації [37]. При перекладі таких реплік виклик полягає в тому, щоби передати не лише зміст, а й соціальну роль мовця, його статус, інтенцію, а іноді - внутрішній конфлікт, що не вербалізується прямо. Важливо, що в перекладі такого дискурсу не допускається вільна інтерпретація: значення слів чітко закріплено за офіційними реаліями, історичними аллюзіями й традиційною етикетною системою.

У плані прагматики в «Короні» спостерігається зміщення акценту від мовної гри до міжрядкової напруги, делікатних натяків та напівтонів, що вимагає особливої уваги в процесі субтитрування. Тут актуальними стають не стільки вербальні, скільки контекстуальні елементи комунікації - паузи, погляди, інтонаційні напівтони, соціальні ролі та мовна етика [64]. У

«Короні» конфлікти вирішуються в площині стриманого, завуальованого дискурсу. Наприклад, фрази з багатозначною структурою часто мають культурну маркованість, що ускладнює переклад без втрати глибини висловлювання. Переважно застосовується стратегія нейтралізації або використання функціональних аналогів, з огляду на стилістичну вимогу до витонченості й дипломатичності мовлення персонажів [68, с. 259].

Проведений аналіз художнього дискурсу в межах серіалів «Друзі» та «Корона» дозволяє окреслити ключові вектори лінгвокультурної специфіки, що обумовлюють вибір перекладацьких стратегій. Незважаючи на кардинально різні жанрові рамки, обидва проєкти демонструють високу щільність культурної інформації, яка вербалізується через мову персонажів, стилістичну організацію діалогів, соціолінгвістичні маркери та прагматичні сигнали.

Таким чином, лінгвокультурна специфіка дискурсу в зазначених серіалах задає не лише мовні параметри перекладу, а й розкриває глибинну соціальну та ментальну структуру суспільств-джерел. У «Друзях» це демократичність мовлення, емоційна відкритість, іронічне сприйняття повсякденності, що відображає американський спосіб життя з його орієнтацією на індивідуалізм, спонтанність і дружню підтримку. У «Короні», навпаки, домінує атмосфера монархічної стриманості, офіційності, дотримання етикету й поваги до ієрархії, що втілює британський культурний код - дисциплінований, стриманий і символічно навантажений. Такі відмінності неможливо звести до лінгвістичних конверсій - вони вимагають культурного прочитання та глибокого контекстуального аналізу з боку перекладача.

Успішна перекладацька практика в цьому контексті вимагає не просто знання мови, а чутливості до культурних сигналів, здатності до адаптації з урахуванням жанру, комунікативної ситуації та очікувань цільової аудиторії. Перекладач має працювати не з ізольованими мовними одиницями, а з багатошаровим смисловим полем, що включає у себе тональність, інтенцію,

соціальний контекст, а також невербальні коди, які часто мають вирішальне значення для розуміння сцени. Саме тому субтитрування як форма аудіовізуального перекладу - це не лише технічна трансформація мовного матеріалу, а й інтелектуально-комунікативна діяльність, що вимагає високого рівня культурної емпатії.

Якісний переклад художнього дискурсу сучасних серіалів полягає в багаторівневому підході, де поєднуються мовна точність, стилістична відповідність, культурна доречність і прагматична ефективність. Успішний результат досягається лише тоді, коли перекладач виступає як культурний аналітик, глядацький адвокат і творчий інтерпретатор водночас - здатний не просто передати зміст, а забезпечити глядачеві повноцінний досвід занурення в інший культурний світ.

Комедійний серіал апелює до спонтанної, неформальної, емоційної комунікації, а історична драма вимагає стилістичної кодифікації, офіціозу та історичної точності. Саме в такому контрасті найяскравіше проявляється лінгвокультурна специфіка й роль перекладача як медіатора між мовними світами [69, с. 1084; 71, с. 400; 72, с. 506]. Порівняння «Друзів» і «Корони» дозволяє дійти висновку, що художній дискурс у перекладеному вигляді віддзеркалює не лише жанрову специфіку, а й національну мовно-культурну матрицю.

## **Розділ 2. Лінгвокультурні та жанрово-стилістичні особливості перекладу субтитрів серіалів "Друзі" і "Корона"**

### **2.1. Лінгвокультурні виклики перекладу сучасних висловів і сталих виразів**

У сучасному перекладознавстві проблема передачі лінгвокультурних одиниць у субтитруванні художніх серіалів розглядається крізь призму міжмовної, жанрово-стилістичної та комунікативної адаптації. Серіали «Друзі» і «Корона» виступають знаковими прикладами двох культурних реальностей: перший репрезентує американську розмовну повсякденність 90-х, другий - британську публічну і приватну мову аристократії. В обох

випадках субтитрування стикається з низкою викликів, зокрема пов'язаних з необхідністю відтворити не тільки змістовий, а й прагматичний, емоційний і культурний контекст оригіналу. Наприклад, переклад гумористичних реплік у серіалі «Друзі» часто вимагає трансформацій через велику кількість фразеологізмів, алюзій та соціокультурних референцій [11, с. 104; 30, с. 157].

Семантична і стилістична гнучкість в перекладі таких одиниць нерідко досягається за рахунок компресії, транспозиції або адаптації. Перекладач мусить вирішити, чи відтворювати гру слів буквально, чи передавати її функціональний еквівалент, що викликатиме аналогічну емоційну реакцію в цільовій аудиторії. Наприклад, в епізодах, де герої використовують американські сленгові конструкції, не завжди доречно зберігати лексичну форму, адже втрачається прагматичний ефект [33, с. 63; 25, с. 55]. Аналогічні труднощі виникають і в роботі з британськими реаліями в серіалі «Корона», де важливим стає збереження соціального регістру, властивого представникам монаршого дому, не втрачаючи при цьому зрозумілості й природності для україномовного глядача [45; 37].

Культурна дистанція між цільовою аудиторією та оригіналом особливо яскраво проявляється в репліках, що мають ситуативно обумовлене значення: жарти, меми, посилення на політичні чи шоу-бізнесові події певної доби. У «Друзях» чимало гумору побудовано на невимушеній самоіронії, «внутрішніх» жартах Нью-Йорка, культурно зумовлених ролях друзів. У «Короні» ж переважає іронія контекстуального типу, що ґрунтується на знанні біографій історичних постатей, внутрішньополітичних конфліктів або нюансів етикету [23, с. 50; 64].

Перекладач, працюючи із субтитрами, обмежений кількістю символів на екрані, що вимагає не лише високої майстерності скорочення, а й стратегічного вибору: що залишити, а що опустити без шкоди для смислу. Тут виникає важливе питання перекладацького пріоритету: формальна точність чи комунікативна ефективність. Часто саме остання стає визначальною - якщо оригінальна репліка перевантажена культурними

знаками, а її буквальний переклад здається недоречним, перекладач вдається до адаптації або ж вводить інтерпретаційні зсуви, які забезпечують сприйняття глядачем [24, с. 354; 28, с. 171].

У межах субтитрування серіалів «Друзі» та «Корона» особливу складність становить передача усталених мовних кліше, які мають культурну прив'язаність до суспільства-джерела. У випадку з американським серіалом мова йде про численні побутові вислови, мовні штампи та емоційно марковані сленгові конструкції, які швидко змінюють своє семантичне наповнення залежно від соціального контексту. Наприклад, фраза *"we were on a break"* стала меметичним маркером сюжету та сприймається в англomовному середовищі як алюзія на дискусію про вірність. Передача цієї фрази українською потребує не стільки буквального перекладу, скільки точного відтворення емоційного та функціонального навантаження [10, с. 438; 11, с. 105].

Навпаки, у «Короні» спостерігається тенденція до формалізованого дискурсу, який містить вислови, закорінені в британському аристократичному етикеті, що не мають безпосередніх відповідників у цільовій мові. Наприклад, звернення типу *"Your Majesty"*, *"My Lord"*, або репліки, позначені церемоніальним статусом, часто мають латентне значення, що вимагає не прямого перекладу, а стилістично вивіреного функціонального заміника [37;45]. У цьому разі перекладачі працюють із міжкультурною адаптацією як інструментом збереження комунікативного ефекту, уникаючи при цьому надмірної локалізації, яка могла б знівельовати автентичність образу персонажа [66, с. 35].

Не менш складними є випадки гри слів, що базується на фонетичних збігах, омоніміях чи полісемії. В «Друзях» гумористичний ефект часто досягається саме завдяки цим прийомам. Наприклад, фрази типу *"It's not that common, it doesn't happen to every guy, and it is a big deal!"* містять декілька навантажень: емоційне, ситуаційне та фонетично-комічне. Пряма трансляція подібних висловів українською або незрозуміла, або втрачає

інтонаційно-прагматичну напругу сцени. У таких випадках доцільним стає використання аналогічного виражального засобу *«Таке не щодня трапляється, не з кожним буває — і це справді проблема!»* з української культури, навіть якщо він не є буквальним перекладом [33, с. 64; 36, с. 108].

У серіалі «Корона» джерелом лінгвокультурних труднощів часто виступають історичні алюзії, наприклад, посилення на Уїнстона Черчилля, королеву Вікторію чи політичні події ХХ століття. Без додаткового контексту український глядач може втратити розуміння смислу діалогу. У цьому випадку важливим є не лише переклад самої репліки, але і введення в субтитр скороченої культурної примітки або вибір нейтральної конструкції, яка дозволяє зберегти сюжетну лінію [45; 65].

Проблема полягає також у синхронізації: оскільки субтитри мають бути стислими, перекладачеві доводиться скорочувати репліки, при цьому не втрачаючи основного сенсу. Цей аспект особливо відчутний у сценах швидкого діалогу між персонажами, де гумор та сюжетна динаміка повністю залежать від точного ритму мовлення. Будь-яке затримування, викликане незрозумілим перекладом або перевантаженістю тексту, знижує ефективність сцени й сприйняття глядачем [19, с. 384; 18, с. 159].

Таким чином, переклад сучасних висловів і фіксованих зворотів у субтитруванні серіалів «Друзі» та «Корона» вимагає від перекладача не лише володіння лексикою й граматиною, а й глибокого розуміння культурного контексту, історичних відсилань, жанрових особливостей та очікувань цільової аудиторії. Це багаторівневе завдання, де перекладач виконує роль не лише фахівця з мови, а й культурного модератора, здатного забезпечити автентичність і водночас зрозумілість тексту для глядача іншомовного простору.

## **2.2. Порівняльний аналіз стилістичних особливостей перекладу субтитрів серіалів**

У перекладі субтитрів до серіалу «Корона» особливо гостро постає проблема передачі офіційної, архаїчної та формалізованої мови, що

відображає не лише історичний контекст, а й культурну специфіку британської монархії. Вибудовування стилістичного рівня оригіналу ґрунтується на домінуванні обережних формулювань, пасивних конструкцій і вишуканої лексики, що у перекладі потребує як збереження стилістичної тональності, так і адаптації до сприйняття українськомовного глядача.

*“Your Majesty, I would advise caution before engaging with the press.”* - у перекладі: *«Ваша Величносте, я б радив обережність перед тим, як звертатися до преси»* [22]. Тут перекладач зберіг формальний тон і граматичну побудову, проте замінив *“engaging with”* на більш звичний для української мови варіант *“звертатися до”*.

Ще одним прикладом стилістичної специфіки є вживання звертань і титулів, які є критично важливими для передачі ієрархічної структури палацу:

*“Ma’am, His Royal Highness has arrived.”* - переклад: *«Пані, Його Королівська Високість прибув»* [22]. Збереження повної титуляції є необхідним у цьому випадку, адже будь-яке скорочення чи спрощення (наприклад, *«принц прийшов»*) знижує стилістичний рівень і суперечить жанровим очікуванням.

У перекладі сцен із політичним підтекстом часто виникає потреба у стилістичному згладженні фраз, які у британському дискурсі подаються завуальовано. Наприклад: *“We must ensure the continuity of «Crown» at all costs.”* - переклад: *«Ми мусимо забезпечити неперервність влади монархії за будь-яку ціну»* [22]. Тут помітна трансформація терміна *«Crown»* у *монархію*, яка уникає дослівності, але передає зміст і функцію поняття в українському контексті, отже маємо прийом контекстуальної субституції.

Проблемною з точки зору перекладу є також передача характерного британського іронічного тону, який часто виражається через приховану саркастичність: *“A Queen who walks among her people. How very modern of you.”* - переклад: *«Королева серед людей. Як це... сучасно з вашого боку»* [22]. Використання вставного вигуку з додаванням частки *“це”*- *“як це...”*

дозволяє передати емоційне забарвлення без прямого вказування на іронію, що було б неприродним в українському варіанті.

Не менш важливою є калькування термінів, що не мають прямих відповідників у цільовій культурі. Наприклад, *“The Privy Council will be briefed in the morning.”* - переклад: *«Таємну раду проінформують вранці»* [22]. У цьому випадку збережено назву органу без локалізації, що виправдано з огляду на історичну й політичну специфіку.

Іншим викликом є переклад афоризмів та історичних алюзій, які можуть бути незрозумілими глядачеві без контексту. У таких випадках часто застосовується стратегія компресії або опущення. *“Churchill is a lion. But even lions must sleep.”* - переклад: *«Черчилль - лев. Але навіть левам треба спочити»* [22]. Тут фраза подається дослівно і з дотриманням норм- мовного перекладу еліптично, адже збереження метафори сприяє емоційному ефекту, притаманному оригіналу.

Загалом, перекладачеві необхідно не просто передати смисл реплік, а й дотриматися високого стилістичного рівня, балансуючи між буквальністю та природністю мовлення. Саме тому у перекладі серіалу *«Корона»* переважають складнопідрядні конструкції, літературна лексика, ввічливі формули звернення та культурно адаптовані алюзії.

Серіал *«Друзі»* є ідеальним прикладом розмовного дискурсу, сповненого гумору, гри слів, культурних алюзій і сленгових виразів, які становлять серйозний виклик для перекладача субтитрів. Основна проблема тут полягає не лише у відтворенні лексики, а у передачі комічного ефекту та збереженні автентичного стилю мовлення персонажів.

У сцені, де Джої пояснює свою філософію щодо їжі, лунає: *“Joey doesn’t share food!”* - переклад: *«Джої не ділиться їжею!»* [90]. Формально просте речення насправді передає індивідуальну мовну модель героя, яка зберігається і в українській версії через буквальний переклад із збереженням синтаксису третьої особи, що посилює комічність.

Інший приклад демонструє, як гра слів потребує граматичної трансформації. В епізоді, де Росс каже: *“We were on a break!”* - переклад: *«У нас була перерва!»* [90]. Цей вираз стає наскрізною фразою протягом серіалу і з буквальною передачею змісту, бо в українського глядача поступово формується асоціативний зв'язок із контекстом.

Ще один яскравий момент - реакція Чендлера у діалозі з Монікою: *“Could I BE wearing any more clothes?”* - переклад: *«Невже на мені може бути ще більше одягу?»* [90]. Тут оригінальна інтонаційна структура підкреслює сарказм, і хоча пряма калька була б незрозумілою, адаптація із збереженням гіперболи забезпечує комічний ефект.

Особливе місце займають реалії американського побуту, що часто не мають відповідника в українській культурі. Наприклад: *“He’s her lobster.”* - переклад: *«Він її омар»* [90]. У цьому випадку дослівність не допомагає - глядачеві потрібна додаткова інформація або контекстуальна адаптація, адже алюзія на довічне *«парування»* омарів може бути незрозумілою. Альтернативні варіанти на кшталт *«Вони створені одне для одного»* є менш точними, але змістовно прийнятні.

У фрагменті з Чендлером, який намагається серйозно вислухати критику Рейчел та з сарказмом відповідає: *“Could I BE wearing any worse?”* переклад: *«Чи можу я виглядати ще гірше?»* [90]. Тут перекладач зберігає градацію та драматичну інтонацію, яка була ключовою для гумористичного ефекту сцени.

Також у серіалі часто зустрічаються жарти, побудовані на культурних алюзіях або грі слів. Наприклад, коли персонажі згадують популярні американські шоу: *“You’re watching Baywatch again, aren’t you?”* - переклад: *«Ти знову дивишся “Рятівників Малибу”, так?»* [90]. Назву серіалу збережено, проте іноді доречним може бути додавання примітки чи адаптованої назви, якщо реалія невідома глядачеві.

Особливістю перекладу *«Друзів»* є також необхідність відтворення стилістичних відмінностей мовлення між персонажами. Фібі часто

використовує поетичні або наївні фрази: “*My eyes! My eyes!*” - переклад: «*Мої очі! Мої очі!*» [90]. Простота і повторюваність тут створюють гротеск, який не потребує додаткових стилістичних змін.

Отже, перекладач субтитрів для серіалу «*Друзі*» має справу з високим ступенем культурної насиченості тексту, що вимагає гнучкого й водночас точного підходу до стилістичної адаптації. Успішний переклад повинен не лише відображати оригінальні мовні засоби, а й відповідати комунікативним стандартам цільової аудиторії, особливо у сфері гумору, де навіть невелика похибка може нівелювати весь комічний ефект.

Проведений порівняльний аналіз перекладу субтитрів до серіалів «*Друзі*» і «*Корона*» засвідчує глибоку відмінність у мовній, стилістичній та культурній природі обох телепродуктів. Ці серіали репрезентують протилежні жанрові моделі: один - побутову американську ситком-комунікацію з гумористичним наповненням, другий - британську історичну драму, наповнену офіційним, інституційним і монархічним дискурсом. Така відмінність визначає і специфіку субтитрування, яка не обмежується технічним перенесенням тексту, а є результатом складної системи перекладацьких трансформацій, адаптацій і компресій.

У випадку з «*Друзями*» перекладач змушений постійно балансувати між передачею гумору, збереженням сленгових зворотів, алюзій на попкультуру й дотриманням норм українського мовного етикету. Наприклад, фраза “*Could this BE any more obvious?*” - «*Може бути ще очевидніше?*» у репліці Чендлера, яка має сатирично-загострену інтонацію, у перекладі часто втрачає градацію підкреслення через технічні обмеження субтитру [90]. У той же час адаптації типу “*You're such a chick!*” можуть трансформуватися в “*Ти ж наче дівчина!*”, що не лише змінює лексичну форму, але й втрачає первинну іронічну конотацію [90]. Переосмислення культурно залежних понять, таких як “*Thanksgiving*” - «*День подяки!*» або “*Prom*” - «*Випускний*»; «*Шкільний бал*» теж не завжди є однозначним: їх

адаптація коливається між прямим перекладом і поясненням у дужках чи зносках, що рідко можливо в субтитрах [90].

«Корона», натомість, потребує максимальної точності й відповідності тону: це формальний, часто архаїзований стиль, що вимагає особливої уваги до термінів, назв установ, риторичних конструкцій. Наприклад, фраза “*Her Majesty the Queen requests your presence*” перекладається як “*Її Величність Королева запрошує вас бути присутнім*”, що зберігає формальність, але ускладнює сприйняття в субтитрах через надмірну довжину [22]. Часто доводиться використовувати компресію: “*You may rise*” може перекладатися просто як “*Встаньте*”, хоча англійський варіант має виразне церемоніальне забарвлення [22].

Отже, ключова відмінність полягає у функції субтитрування: у «Друзях» воно виконує роль розважального комунікатора з акцентом на наближення до глядача, а в «Короні» - зберігає дистанцію, підтримуючи атмосферу офіційності й естетики епохи. Стилiстичні особливості перекладу в обох випадках залежать від глибокого розуміння жанру, соціокультурного контексту, функціонального навантаження репліки та технічних параметрів субтитру. Перекладач постає не просто як лінгвіст, а як медіатор між двома світами - мовним і культурним.

Складність перекладу субтитрів у серіалах «Друзі» і «Корона» також полягає в різній природі мовних експресій, які формують загальну стилістику кожного твору. У випадку з «Друзями» мова персонажів часто є фрагментарною, наповненою емоційними вигуками, іронією, миттєвими реакціями - все це створює щільне комунікативне поле, де кожна репліка виконує прагматичну функцію, пов'язану з гумором, самоіронією або соціальним сигналом. Наприклад, репліка “*It’s never that simple!*” - «*Це ніколи не буває так просто!*» або «*Це не так просто, як здається*» є водночас слоганом і мотивом для численних комунікативних непорозумінь у серіалі, й у перекладі вимагає не просто буквального відтворення, а фіксації її багатозначного контексту [90]. Аналогічно, вислів “*Why me?!* ” - «*Чому*

*саме я?!»* має комічну інтонацію та ритмічну побудову, яка у субтитрах повинна зберігати емоційне напруження[90].

У «*Короні*» мова набагато стриманіша, з домінуванням ієрархічно маркованої лексики та граматичних структур високого стилю. Речення часто складні, з риторичними зворотами, і для субтитрування потребують синтаксичного спрощення, не руйнуючи стилістики персонажів. Наприклад, фраза “*We all have our part to play in this great institution*” перекладається як “*Кожен із нас має свою роль у цій великій інституції*”, зберігаючи піднесений тон, але з опущенням дієслова “*play*” в порівнянні з оригіналом [22]. Подібним чином, вислів “*Duty first, self second*” вимагає збереження лаконізму й ваги фрази, що в українському перекладі зазвичай подається як “*Обов’язок понад усе*” [22].

Ще одна особливість полягає в тому, що в «*Друзях*» активно використовуються культурні алюзії на реалії США, які вже стали меметичними й у субтитруванні вимагають креативного підходу: або прямої передачі з додатковим коментарем, або повної заміни на локальний еквівалент, що відповідає тону серіалу. Наприклад: “*I’m like the Incredible Hulk - but without the muscles!*” [22] в перекладі звучить як: «*Я, як Неймовірний Халк... тільки без м’язів!*». В такому вислові ми чітко бачимо самоіронію, оскільки автор репліки порівнює себе з Халком, який має величезні м’язи та вибуховий характер. При тому одразу ж применшує свою велич, жартома визнаючи, що в нього немає м’язів, лишається лише, емоційність та вибуховий характер. У «*Короні*» же культурні відсилки мають здебільшого історичний або політичний характер: згадки про Вінстона Черчилля, Єлизавету II, розмови про Середземноморську політику чи інтерпретації подій 1950-70-х років. Наприклад, фраза “*Churchill’s shadow still looms over the office*” несе не лише метафоричне, а й політичне навантаження і має передаватися як “*Тінь Черчилля досі нависає над урядом*”, без спрощення [22].

Таким чином, субтитрування цих серіалів демонструє значну жанрово-стилістичну й культурну диференціацію. Якщо у випадку з *«Друзями»* перекладач має справу з викликами гумору, розмовної інтонації та ситуативного контексту, то *«Корона»* вимагає максимальної стилістичної дисципліни, знання історико-культурного бекграунду й уміння працювати з офіційним дискурсом. Успішне субтитрування в обох випадках спирається на глибоке розуміння не лише мовної структури, але й на рівень культури, очікувань аудиторії та медіа-парадигм, у яких функціонують ці серіали. Саме тому лінгвістичний та культурний професіоналізм перекладача стає визначальним чинником якості фінального продукту.

### 2.3. Типологія перекладацьких стратегій: адаптація, локалізація, компенсація

У перекладі субтитрів до серіалів *«Друзі»* та *«Корона»* чітко простежуються різні перекладацькі стратегії, серед яких ключовими є адаптація, локалізація та компенсація. Ці стратегії дозволяють зберегти функціональне навантаження реплік та відтворити комунікативний ефект оригіналу для глядача іншої культури. **Адаптація** являється незамінною стратегією при перекладі жартів, каламбурів, культурних реалій та ідіом, адже перекладач змінює елемент оригіналу, щоб він був зрозумілим і природним для цільової аудиторії, навіть якщо це відхід від буквального змісту. **Локалізація** використовується коли потрібно пристосувати текст до культурного, соціального та мовного контексту конкретної аудиторії [51, с.15-25]. **Компенсацію** перекладчі часто застосовують коли неможливо передати певну емоційну забарвленість у цьому місці де воно застосовується у мові оригіналу, і таким чином відтворюють цей ефект у іншому місці тексту. При цьому зберігаючи загальний стиль та атмосферу. Не рідко перекладачі застосовують компресію у аудіовізуальному перекладі [51, с.67-76]. **Компресія** являється ще однією з допоміжних стратегій перекладу основою якої є скорочення тексту, коли перекладач передає зміст оригіналу

коротше, ніж у вихідному варіанті. У серіалах з історичним забарвленням перекладач також може використовувати компенсаційне розширення додаючи певні слова чи конструкції у перекладі, щоб передати зміст та відтінки, які неможливо зберегти буквально [51, с.97-107].

Адаптація є особливо продуктивною у випадках, коли сленг, алюзії на популярну культуру або національно-культурні реалії не мають прямого відповідника в мові перекладу. Наприклад, англомовна репліка Моніки з серіалу «Друзів» *“Welcome to the real world! It sucks. You’re gonna love it!”* є адаптованою і переклад звучить *«Ласкаво просимо у доросле життя! Воно жахливе... і ти його полюбиш!»*, що передає зміст і не втрачає іронічне навантаження репліки [90]. В цьому прикладі ми спостерігаємо адаптацію у словосполученні *“the real world”*, яке отримало переклад *«доросле життя»*. Таким чином, перекладач зберіг гумор та іронію персонажа, який міг би втратись у буквальному перекладі.

У подальшому аналізі типології перекладацьких стратегій варто глибше розглянути приклади складних випадків адаптації та компенсації в художньому дискурсі серіалів *«Друзі»* та *«Корона»*. У серіалі *«Друзі»* найчастіше зустрічаються реалії побуту й повсякдення, що відображає американську культуру середнього класу. Назви страв, брендів, місць (*“Starbucks”* міжнародна мережа кав’ярень зі США, *“Thanksgiving”* «День подяки», *“prom”* «шкільний випускний бал», *“bagel”* «бублик», *“chips”* «картопляні чіпси», *“NYPD”* (New York Police Department) поліція Нью-Йорка) у перекладі мають три варіанти: калькування, адаптація або повна заміна. Наприклад, у перекладі фрази *“I’ll grab a bagel on my way”* використано адаптацію *«зайду в кав’ярню на щось»* або можна ще скористатися компромісом і перекласти таким чином: *«перекусити бейглом»*, що в свою чергу дозволить зберегти екзотизм. Залежно від комунікативної ваги фрази [90].

Локалізація, як вже було сказано, передбачає глибше занурення у цільову культурну реальність. У *«Короні»* локалізація особливо помітна у

звертаннях і титулатурі. Такі приклади, як *“Your Grace”*, *“Her Royal Highness”* передаються відповідно до українських норм етикету як *“Ваша Світлість”*, *“Її Королівська Високість”* [22], що повністю відповідає українській традиції офіційної риторики. Однак у багатьох випадках перекладачі намагаються оминати складні граматичні структури, що є типовими для британського офіціозу. Наприклад, репліка *“I have no intention of stepping down”* була перекладена як *“Я не збираюсь йти у відставку”* [22], що передає зміст, але нейтралізує формально-витриману синтаксичну структуру. Локалізація як стратегія найефективніше спрацьовує у перекладі сталих виразів, пов’язаних з культурними нормами поведінки. Наприклад, англійське *“Make yourself at home”*, вжите у *«Друзях»*, було передано як *“Почувайся як удома”* [90], що цілком відповідає українським мовним нормам. Локалізація в обох серіалах виконує роль мосту між мовними світами. Якщо в *«Друзях»* локалізація може набувати вигляду жартівливого переформулювання (*“I’m not great at the advice. Can I interest you in a sarcastic comment?”* - *“Поради - не моє. А от сарказм, може, підійде?”* [90]), то в *«Короні»* це радше стилістична корегування, що допомагає передати атмосферу британського двору (*“The Crown must win”* - *“Корона не має права на поразку”* [22]).

Компенсація як стратегія відіграє важливу роль тоді, коли оригінальний текст містить гру слів, алюзії або культурні посилання, які неможливо перекласти дослівно. У *«Друзях»* фраза *“I KNOW!”* може використовуватись дуже часто в одній сцені і для того щоб інтонаційно передати цю фразу цільовій аудиторії перекладач звертається до стратегії компенсації. У такому випадку в нас появляється декілька варіантів перекладу цієї фрази: *«Та я ж знаю»* *«Та я ж це вже знаю»* або *«Ну, я ж знаю»* [90], що є прикладом компенсації через зміну фрази, але зберігаючи комедійний ефект та показуючи характер персонажа, якому властиві дратівливість та ентузіазм. У серіалі *«Корона»* складні історичні алюзії часто опускаються або передаються описово. Так, епізод із згадкою про

“*abdication crisis*” був перекладений як “*криза через відмову від трону*”, що є радше поясненням, ніж збереженням алегоричного навантаження [22]. Компенсація проявляється як основна стратегія відтворення культурно обумовлених змістів, які неможливо передати буквально. Наприклад, у серіалі «Друзі» численні алюзії на шоу-бізнес (як-от згадки про *Baywatch* «Рятівники Малібу» використовується як спосіб подразнити друга, *Oprah* «Прізвисько відомої телевізійної особи» культурна алюзія на великий вплив та популярність) - вимагають заміни або додаткового пояснення, інакше втрачається гумористична суть [10, с. 436]. У «Короні» компенсація набуває вигляду стилістичного розширення, наприклад, при згадці про династичні протоколи або зовнішню політику, що є ключовими для розуміння мотивів персонажів.

Серіал «Корона», навпаки, часто змушує перекладача застосовувати стратегічну компенсацію через велику кількість історичних відсилань. Наприклад, вислів “*The Commonwealth is the cornerstone of our legacy*” перекладено як “*Співдружність - це основа нашої спадщини*” [22], що передає зміст, але не підкреслює риторичну значущість цього звернення. З огляду на жанрову специфіку, тут доцільною була б посилена стилістична інтенсифікація: “*Британська Співдружність є стрижнем нашої історичної спадщини*”.

Іще одним важливим аспектом є компресія й розширення як складники компенсації. Через обмеження на кількість символів у субтитрах перекладач часто змушений або стискати висловлювання (компресія), або розгортати його, щоб пояснити зміст (розширення). Наприклад, фраза “*He’s so full of himself*” була стиснена у перекладі до “*Він такий самозакоханий*”, хоча в оригіналі є більше сарказму та підтексту [90]. В «Короні», навпаки, доводиться додавати пояснення: “*No monarch has abdicated in over three hundred years*” перекладено як “*Монарх не зрікався престолу вже понад три століття, і це - нечувано*” [22], що є типовим прикладом компенсаційного розширення.

Таким чином, застосування перекладацьких стратегій у субтитруванні художніх серіалів потребує поєднання гнучкості, мовної інтуїції та культурної обізнаності. У перекладі «Друзів» адаптація забезпечує близькість до глядача через природне мовлення, локалізація допомагає зберегти знайомість ситуацій, а компенсація відновлює втрачені в перекладі емоційні й культурні нюанси. У перекладі «Корони» ці ж стратегії реалізуються більш формально, з дотриманням риторики, ієрархічної титулатури та історичних контекстів, що є ключовими для передачі жанрово-стилістичної ідентичності серіалу [10, с. 436; 12, с. 381; 24, с. 354].

Підсумовуючи проведені дослідження перекладацьких стратегій адаптації, локалізації та компенсації в субтитруванні серіалів «Друзі» і «Корона», можна стверджувати, що успішний переклад у межах аудіовізуального контенту вимагає багаторівневого підходу, який враховує не лише мовні, а й культурні, жанрові й стилістичні параметри. Аналіз дозволяє зробити висновок, що переклад субтитрів у таких продуктах попкультури не є технічним процесом трансляції слів, а складною інтерпретативною діяльністю, в якій перекладач виступає посередником між двома культурними кодами.

На думку багатьох вчених стратегія адаптації превалює у ситуативних жартах, локалізація - у відтворенні соціальних ролей і реалій, а компенсація - у контекстах мовної гри та культурних алюзій [11, с. 105; 13, с. 149; 14, с. 103]. У перекладацькій практиці доцільно поєднувати ці стратегії, враховуючи переваги кожної в окремих ситуаціях. Таким чином, вибір перекладацької стратегії залежить від низки чинників: жанрово-стилістичного контексту, функції конкретної репліки, цільової аудиторії та медіаформату.

У серіалі «Друзі» основний акцент робиться на збереженні розмовного тону, гумору та побутових реалій американського життя. Це вимагає активного застосування адаптаційної стратегії, коли буквально перекладені фрази не спрацьовують у мовному й культурному контексті українського

глядача. Наприклад, в англомовному оригіналі часто трапляються ідіоматичні вирази, алюзії на американські ток-шоу, політичні фігури чи бренди, які перекладаються з урахуванням функціональної еквівалентності, а не формальної точності. Вислови типу *“I don’t have rage! I don’t have RAGE!!!”* - «Я не злюсь! Я абсолютно спокійний!» потребують не просто дослівного перекладу, а передачі емоційного напруження та гумористичного абсурду сцени через стилістичні засоби цільової мови [90].

Серіал *«Корона»*, своєю чергою, демонструє іншу складність: високий ступінь формальності, архаїчна лексика, численні історичні відсилання. Тут домінують стратегії локалізації та компенсації. Перекладач змушений шукати відповідники, що передають монархічну риторичну й політичну стилістику британської еліти, одночасно зберігаючи зрозумілість для українського глядача. Наприклад, титули *“Her Royal Highness”* чи звертання *“My dear Prime Minister”* не лише передаються мовними аналогами, а й адаптуються через інтонаційну та жанрову відповідність [22].

Отже, стратегічне мислення перекладача проявляється у виборі домінуючої стратегії в залежності від контексту. У випадку *«Друзів»* переважає адаптація як засіб передачі гумору, близького до повсякденного мовлення. У випадку *«Корони»* - це локалізація та компенсація, які допомагають зберегти епічність і формалізм оригіналу. Обидва серіали демонструють, що якісний переклад у сфері субтитрування - це баланс між точністю і природністю, між змістом і формою, між інформативністю і емоційним резонансом. Це підтверджується численними прикладами, наведеними в дослідженні, які ілюструють, наскільки гнучко та водночас технічно обґрунтовано перекладач повинен діяти, щоби результат відповідав очікуванням глядача й зберігав автентичність джерела.

## 2.4 Особливості перекладу культурно маркованих елементів

Культурно марковані елементи - це одиниці мови, які мають глибоку прив’язаність до національного світогляду, соціокультурного контексту та

ментального досвіду носіїв. У сфері аудіовізуального перекладу, зокрема при субтитруванні художніх серіалів, такі елементи становлять особливу складність, оскільки їхнє значення, форма та функція нерозривно пов'язані з культурною специфікою джерельної мови. У випадку серіалів «Друзі» та «Корона» ці труднощі набувають протилежного, але однаково викликового характеру: перший апелює до американської масової культури 1990-х, другий - до історичних і політичних кодів британської еліти XX століття.

Однією з головних категорій культурно маркованих елементів виступають реалії - слова та звороти, що позначають предмети, явища чи поняття, характерні лише для певного суспільства. У «Друзях» це можуть бути назви продуктів (*napkin* - «серветка», *bagel* - «бублик», популярний вид хлібобулочного виробу в США, *Twinkie* - тістечко «Твінкі», американське солодке бісквітне тістечко з кремовою начинкою), типових місць («*Central Perk*» вигадане кафе у серіалі «Друзі», *prom* - «випускний бал», *high school reunion* - «зустріч випускників»), фольклорно-розмовні назви типу *Thanksgiving* або *Black Friday*. У «Короні» - це терміни політичного, військового, династичного або церемоніального походження (*Privy Council* - «Рада монарха», *abdication* - «відречення від престолу», *Commonwealth* - «Співдружність Націй», *Duke of Windsor* титул - «герцог Віндзорський», *Investiture* - «церемонія посвяти»). Їх переклад вимагає або транскодування з поясненням, або культурної адаптації на рівні функціонального відповідника.

Наприклад, у «Друзях» сцена, де Джої в захваті від сандвіча з «*meatball sub*», перекладена як «бутерброд з тефтелями» - що зберігає загальний зміст, але втрачає специфіку типового нью-йоркського фастфуду [90]. З огляду на культурну віддаленість об'єкта, перекладач приймає рішення на користь узагальнення. Водночас вживання слова «*tequila*» у діалозі: «*I had tequila shots all night*» - передається як «Я всю ніч пив текілу», що є прикладом транслітерації із збереженням лексичної репрезентації [90].

Іншою категорією є антропоніми й топоніми, зокрема імена публічних осіб, назви місць, установ чи географічних об'єктів. У «Короні» велика частина драматургії зав'язана на історичних фігурах - Черчилль, Маунтбеттен, принцеса Маргарет, Уолліс Сімпсон. Заміна їхніх імен або титулів не допускається. Проте викликом є спосіб подачі: «*His Royal Highness*» перекладається як «Його Королівська Високість», проте в субтитрах із обмеженням до 35 символів на рядок така конструкція часто скорочується до «Принц» або «Він», що знижує формальну вагомість персонажа. У таких випадках потрібен компроміс між стилістичною відповідністю й технічною вміщуваністю. У серіалі «Корона» досить часто використовується титул сестри королеви Великобританії “*Princess Margaret is visiting today.*”, але у субтитрах переклад є скороченим «*Маргарет сьогодні завітає.*». Такий самий приклад ми можемо спостерігати у репліках про іншу не менш відому постать у Великобританії: “*Sir Winston Churchill will address the parliament.*” Переклад: «Черчилль виступить у парламенті» [22].

Наступна проблема - переклад ідіом та фразеологізмів із культурним підтекстом. У серіалі «Друзі» фраза “*He’s whipped*” означає, що персонаж під контролем партнерки - у перекладі подається як «Він під каблуком», що є вдалим - аналогом, який зберігає як зміст, так і культурне забарвлення. Натомість вираз, “*to freak out*”, який досить часто зустрічається у цьому ж серіалі, не можливо буде перекласти дослівно «збожеволіти» [22]. В такому випадку ми втратимо розмовний стиль і експресію, що є характерними для гумору серіалу. Для того, щоб зберегти стиль кіносеріалу фразу Росса “*I totally freaked out!*” передають як: «Я повністю розгубився!» [90].

Окрему групу становлять жаргонізми й сленгові вирази, які слугують маркерами молодіжної культури або певного соціального середовища. У «Друзях» такі одиниці, як “*dude*” - «чувак», «дружище», “*suck*” - сленг «бути поганим, відстійним, не подобатися», “*jerk*” - «нікчема», “*crush*” - сленг «невзаємне романтичне захоплення до іншої людини», несуть не лише

лексичну, а й стилістичну функцію. Переклад слів “*You suck!*” може бути реалізований як «*Ти - відстій!*» або ж «*Ти - нікудишній!*», [90] - вибір контекстуального відповідника. У «*Короні*» подібні елементи зустрічаються рідше, але присутні у приватних діалогах: “*bloody hell*” передано як «*клята біда*» або «*чорт забирай*» [22], із дотриманням культурного відтінку, притаманного британському афекту.

Важливу роль відіграють також культурно марковані алюзії - посилення на конкретні історичні події, літературні твори, теле- і радіопередачі. У «*Короні*» згадки про британські щорічні звернення до нації, битви часів Другої світової війни, Єлизавету II та її візити - це елементи, які часто потребують адаптації через відсутність фонових знань у пересічного українського глядача. Наприклад, “*VE Day*” (*Victory in Europe Day*) передається як «*День Перемоги в Європі*», але з можливим опущенням одного з елементів до «*День перемоги*» - що вже не є точним [22]. У таких випадках доцільне введення нотаток у дубляжі, проте в субтитрах це неможливо, тому використовуються компресивно-узагальнені формули.

Таким чином, перший рівень складності перекладу культурно маркованих елементів полягає в їхньому упізнаванні, другий - у пошуку відповідника, а третій - у забезпеченні емоційно-функціональної еквівалентності. Вдалий переклад - це не тільки знання лексики, а й здатність реконструювати культурну ситуацію для нової аудиторії.

Ускладнення перекладу культурно маркованих елементів значно зростає, коли йдеться не лише про окремі лексеми, а про багаторівневі культурні концепти, що формують оповідь. У цьому контексті перекладач має справу не просто з термінами чи ідіомами, а з мовленнєвими одиницями, які відображають акціональний колорит, ієрархію, ідеології та інституційні уявлення. У серіалі «*Корона*» такими є концепти “*The Monarchy*”, “*Duty*”, “*Empire*”, “*Tradition*” - вони несуть не лише буквальний, а глибоко символічний зміст. У репліці “*The Crown must always win,*” що повторюється в кількох сезонах, йдеться не про фізичну корону як

предмет, а про систему державної влади, легітимність, порядок. Переклад цієї репліки як «*Корона не має права на поразку*» або «*Корона має перемагати завжди*» [22] є прикладом інтерпретативної компенсації.

Складнішим є випадок, коли культурно марковані елементи несуть ідеологічне навантаження. У серіалі «*Корона*» репліки, що стосуються ролі церкви, обов'язку монарха, обмеження публічності або конфлікту між особистим і державним, часто мають багатозначність, і переклад потребує глибокого аналізу підтексту. Наприклад, фраза “*One must put the institution above oneself*” - дослівно: «*Потрібно ставити інституцію вище себе*» - у перекладі має зберегти відтінок самопожертви, стриманості, традиційної британської стриманості. Варіанти на кшталт «*Треба жертвувати собою заради корони*» [22] передають не лише зміст, а й внутрішню ідеологію британської монархії.

У «*Друзях*», навпаки, концепти формуються навколо американського стилю життя - індивідуалізму, романтичної свободи, спонтанності, кар'єризму, споживацтва. Репліки типу “*Going out for a burger at midnight? That's freedom!*” у перекладі можуть втратити свою культурну вагу, якщо подавати їх дослівно. Тому доцільно застосовувати адаптацію через інтерпретацію контексту, наприклад: «*Хочеш бургер опівночі? В Америці це нормально!*» [90]. Подібні приклади показують, як перекладач має враховувати не лише слова, а й цивілізаційний код, у якому вони функціонують.

Ще однією важливою категорією культурно маркованих елементів є ритуальні та етикетні формули. У «*Короні*» звертання “*Your Grace*” - «*Ваша Милість*», “*My dear Prime Minister*” - «*Мій шановний Прем'єр-міністр*», “*I regret to inform you...*” - «*З жалем повідомляю вам...*» потребують не дослівного перекладу, а стилістичної еквівалентності, яка відповідає українським нормам формального мовлення. Звертання “*Your Grace*” у багатьох випадках зберігається, але потребує пояснення, що це не релігійна, а світська титулатура. У ситкомі «*Друзі*», навпаки, уживання неформальних

формул типу “*Hey, buddy!*” або “*You go, girl!*” створює атмосферу товарищескості, спонтанності, яку варто зберігати, наприклад, через українські еквіваленти на кшталт «Гей, друже!» або «Ну, давай, дівчино!» [90].

Важливий шар культурної маркованості становлять також ціннісні установки, які відтворюються через діалоги героїв. У «Друзях» частими є розмови про особисті кордони, психотерапію, кар’єру, шопінг - усе це частина американського соціокультурного дискурсу. Наприклад, вислів “*I’m seeing a therapist*” у 1990-х роках США був нормалізованим, а в українській культурі того періоду звучав би як ознака патології. Тому переклад «*Я ходжу до психолога*» потребує нейтралізації помякшувального інтонування, щоб не викликати враження ненормальності. Нейтральний переклад може бути таким: «*Я консультуюся у фахівця*» [90].

У «Короні» культурна маркованість часто функціонує через етикет мовчання - ситуації, де важливі не так слова, як паузи, натяки, погляди. Це ще складніше для перекладача, адже в субтитруванні не передаються невербальні сигнали. Тому репліки на кшталт “*If that is what you think is best...*” перекладаються не дослівно, а прагматично: «*Якщо Ви вважаєте, що це правильно...*» [22] - з максимальною інтонаційною нейтральністю, яка зберігає багатозначність.

Особливим викликом є релігійна та політична лексика, яка в обох серіалах має різне функціональне навантаження. У «Короні» це згадки про Англіканську церкву, коронаційні обряди, конфлікти церкви та держави. Наприклад, вислів «*The Supreme Governor of the Church of England*» (титул британського монарха) потребує уважного перекладу, щоб зберегти офіційний характер і церковний контекст: «*Верховний глава Церкви Англії*» або «*Настоятель Англіканської церкви*». Інший випадок: «*Defender of the Faith*» (титул монарха) вимагає точного перекладу для того, щоб не згубити офіційну суть та церемоніальний зміст: «*Захисник віри*», в іншому фрагменті - «*Поборник Віри*» [90]. У «Друзях» релігія згадується побіжно, часто

іронічно, наприклад, коли персонажі обговорюють єврейське *Різдво* (*Hanukkah*) чи католицьке виховання - тут перекладач має розпізнати межу між гумором і ксенофобією, щоб не спотворити інтонацію.

Також варто виділити інтертекстуальні посилання, які в «Друзях» численні - на телешоу, акторів, бренди, музику. Згадка про Росса and Рейчел як про “*Romeo and Juliet of the 90s*” - це алюзія, яку можна або зберегти буквально, або адаптувати: «*Ромео і Джульєтта нашого часу*» [90]. У «Короні» інтертекстуальність стосується британської історії, класичних шкільних текстів, державних промов - і вимагає збереження стилістичного коду через формально витриманий переклад.

У процесі перекладу культурно маркованих елементів важливо враховувати не лише лексичну специфіку, але й наративну функцію, яку ці одиниці виконують у контексті аудіовізуального твору. У серіалі «Друзі» багато фраз, які, на перший погляд, здаються побутовими, насправді функціонують як ідентифікатори персонажів або носії культурного сценарію. Наприклад, вживання героїнею Рейчел репліки “*Oh my God!*” з певною інтонацією, мімікою та емоційним забарвленням перетворюється на стилістичну позначку персонажа. У перекладі ця фраза часто передається нейтрально - «*Боже мій!*» - але такий варіант не зберігає характерного експресивного реєстру, властивого персонажці. Альтернативні переклади на кшталт «*О, ну тільки не це!*» або «*Ой, мамочко!*» можуть краще відтворити її психолінгвістичний стиль, відповідний комедійному жанру [90].

Воодночас у «Короні» окремі вислови несуть церемоніальну функцію - вони слугують сигналом соціальної ієрархії. Репліки на кшталт “*You may now address the Queen*” не можна перекласти побутово - вони вимагають офіційної риторики: «*Тепер ви можете звернутися до Її Величності*» [22]. У цьому випадку важливо не лише точно перекласти слова, а й відтворити жанрову конвенцію - тобто тональність, що очікується в межах монархічної драми.

Ще один аспект, що заслуговує на увагу, - маркування гендерної ролі у мові персонажів. У «Друзях» вживаються численні вислови, що відображають американську культуру 1990-х років з її уявленнями про гендерні ролі, романтичні стосунки, сексуальність. Наприклад, жарти Чендлера про свою маскулінність або гомофобні репліки, які на той момент вважалися нормою, нині можуть потребувати культурного переосмислення при перекладі. Репліка *“Could I BE more gay?”* - класичний приклад саркастичного гіперболізованого самокоментування - у прямому перекладі *«Та я просто мегагей!»* може бути сприйнята як образлива. Тут доречно застосувати контекстуальну компенсацію, наприклад: *«Ну ще трохи - і з мене буде плакат!»* [90] - щоби зберегти комічний ефект, але уникнути стигматизації.

У історичному серіалі, навпаки, гендерні ролі часто кодифіковані через риторику обов'язку, стриманості та внутрішньої боротьби. Репліки на зразок *“A woman must not show emotion in public”* - *«Жінка не має права на публічні емоції»* [22] - відображають ідеологію епохи, яка для сучасного глядача може видаватися анахронічною. Перекладач у такому випадку має передати не лише зміст, а й історичну дистанцію, що зумовлює таке твердження, не піддаючи його спрощеній оцінці.

Особливу увагу варто звернути на прагматичні маркери ввічливості, які мають різну цінність у британській та американській культурах. В американській комунікації у серіалі «Друзі» використання слів *«please»*, *«sorry»*, *«excuse me»* є більш ситуативним і менш формальним. У перекладі часто втрачається ця невимушеність. Наприклад, репліка *“Could you maybe, you know, not do that?”* перекладається як *«Можеш, ну, не робити цього?»* - що звучить надто прямолінійно. Альтернативне рішення - *«Чи не міг би ти... ну, трохи стриматись?»* [90] - краще передає м'яку форму прохання, типову для американської комунікації.

У «Корона», натомість, прагматичні одиниці часто мають ритуальне значення. Фраза *“With all due respect...”* передусь критичному

висловлюванню, але функціонує як сигнал дипломатичної обережності. У перекладі вона не завжди має очевидний аналог, тому варіанти на зразок «*З усією повагою...*» або «*Прошу пробачити прямоту...*» [22] є спробами зберегти прагматичний баланс. Втрата таких маркерів у перекладі знижує соціальну достовірність дискурсу персонажа.

У «*Короні*» побутові реалії набувають офіційної стилізації. Замість “*I’ll make tea*” - вживається “*Shall I ask someone to prepare tea?*”, що демонструє соціальну ієрархію. У перекладі важливо дотримуватись соціолінгвістичної відстані: «*Можливо, доручити приготувати чай?*» [22]. Такий варіант дозволяє передати відсутність безпосередності та атмосферу формальності.

Окремо слід розглянути експресивно-емоційні одиниці, які в «*Друзі*» є засобом формування індивідуального мовлення героїв. Саркастичні вигуки, іронія, візуальні реакції, що підсилюють зміст реплік, важко перекладаються без втрати експресії. Наприклад, «*Nooo waaaay!*» - «*Не може бути!*» - передає лише факт, а не емоцію. Більш природним у субтитрі було б: «*Та ну, не вірю!*» або «*Серйозно? Та годі!*» [90]. Водночас у «*Короні*» експресивність кодується в паузах, інтонаціях, мовчанні. Репліка “*I see...*” у деяких сценах є семантично порожньою, але прагматично - надзвичайно вагомою. Переклад «*Розумію...*» не завжди передає цю багатозначність, тому важливо використовувати пунктуацію, паузу або контекстуальні сигнали, які формують напруження мовчання.

На завершення важливо зазначити, що стратегія поведінки з культурно маркованими елементами в субтитруванні є не лише мовним, а й етико-культурним рішенням. Успішний переклад передбачає глибоку інтерпретацію не лише тексту, а й ціннісних, прагматичних, жанрових і психологічних контекстів. Працюючи над серіалом «*Друзі*» перекладач має бути «інсайдером» американського гумору, тоді як для «*Корони*» - знавцем дипломатичного етикету та монархічної риторики. У кожному випадку переклад субтитрів перетворюється на акт культурної реконструкції, де

точність - не у формі, а в ефекті, який справляє репліка на глядача іншої культури.

### **Розділ 3. Практичні рекомендації щодо перекладу субтитрів англomовних художніх серіалів**

#### **3.1. Прийоми оптимізації перекладу сучасних розмовних висловів і сталих конструкцій**

Оптимізація перекладу розмовних висловів та фіксованих мовних конструкцій у субтитруванні художніх серіалів передбачає розробку ефективних прийомів, які забезпечують точність, природність, лаконічність та прагматичну адекватність тексту. В умовах обмеженого хронометражу, необхідності синхронізації з відеорядом і високих очікувань глядача, перекладачеві доводиться вдаватися до таких стратегій, які дозволяють зберегти суть, тональність і функціональне навантаження оригіналу. На прикладі серіалів *«Друзі»* і *«Корона»* можна простежити різні способи оптимізації, що відображають як жанрову, так і культурну специфіку обох проєктів.

Одним із найважливіших прийомів є стилістичне наближення розмовної лексики до живого мовлення цільової аудиторії. Наприклад, у *«Друзях»* часто трапляється вислів “*Give me a break!*”, який залежно від ситуації передає обурення, роздратування чи недовіру. Дослівний переклад *«Дай мені перепочити»* був би неприродним. У реальному перекладі фраза адаптується як *«Та невже!»*, *«Та годі вже!»* або *«Ну не сміши!»* [90] — кожен з варіантів точно відображає емоційне забарвлення репліки залежно від контексту, зберігаючи неформальний стиль і природну звучність.

У серіалі *«Корона»* подібну функцію виконує репліка “*With all due respect...*”, що передуює суперечливому твердженню. У перекладі вона часто подається як *«З усією повагою...»* або *«Дозвольте не погодитися...»*, залежно від подальшого тексту [22]. Важливо уникати кальки, зберігаючи

водночас офіційний, стриманий тон, властивий дискурсу монаршої установи.

Оптимізації також сприяє використання розмовних відповідників у мові цільової аудиторії. Наприклад, фраза “*No way!*” з ситкому «Друзі» перекладається як «*Та ну!*» або «*Та годі!*», а не «*Жодним чином!*» [90]. Такий варіант звучить природно, зберігає експресію й відповідає очікуванням українського глядача. У «Корона» розмовні відповідники доречні в сценах між слугами чи другорядними персонажами, де допускається відхід від суворої формальності.

Моделювання емоційної виразності так само є ще одним прийомом оптимізації, коли перекладена репліка має створити аналогічне емоційне тло, як в оригіналі. Якщо говорити про виключно субтитрування серіалів, то експресивність в такому випадку реалізується через структуру словосполучень і речень. Попри те, що загальна структура висловів може бути подібною в різних мовах, організаційні та семантичні елементи можуть варіюватися в залежності від етнічних і культурних особливостей народів. При вираженні експресивності в дубляжі або субтитруванні таким способом часто застосовують спонукальні форми речень. У «Друзях» прикладом є реакція персонажів на шок: “*Nooo!*” (із сильною інтонацією). Пряма передача -«*Hi!*» -не передає емоції. Натомість «*Та ніііі!*» або «*Та тільки не це!*» набагато виразніше та ближче до мовних звичок українського глядача [90]. Загалом, подібні синтаксична структура є простими і легко сприймаються у розмовному стилі [40, с.39]. Отже, виразність забезпечуємо або лексичним шляхом, або графіно замінюючи інтонацію.

З огляду на функціональність субтитру, оптимізація також включає інтонаційні заміни через пунктуацію. Наприклад, у фразі “*Really?!*” - «*Справді?!*» можна передати сумнів або обурення без зайвих слів, що є зручно у межах обмеженого часу субтитрації.

Іншим прийомом є лексична компресія — скорочення надлишкових елементів без втрати смислу. Варто звернути увагу, що одиниці мови

оригінального тексту можуть зазнавати різних лексичних трансформацій, не лише компресію. Можливі також перетворенні внутрішньої форми слова або ж словосполучення або ж в повна їхня заміна – для того, щоб повністю досягти адекватної подачі змісту мови оригіналу [15, с.170]. Саме у серіалах ми розглядаємо компресію через обмежений час хронометражу. Тому перекладаючи фразу: *“I’m just saying, maybe you should talk to her”*, ми скористаємось лексичною компресією і подамо, як: «Можє, поговориш з нею» замість дослівного «Я просто кажу, можливо, тобі варто поговорити з нею» [90]. Це рішення дозволяє зекономити місце та зберегти швидкість репліки, не порушуючи логіки діалогу. Компресія часто вживається у швидких діалогах, зокрема в сценах, де кілька персонажів говорять одночасно.

Зі стилістичної точки зору, значну роль відіграє граматична трансформація: англомовні розмовні конструкції часто містять допоміжні дієслова, скорочення або редуковані фрази, які в українській мові передаються інакше. Наприклад, у серіалі «Друзі» є репліка *“Could you be any more annoying?”*, яка в оригіналі має характерну саркастичну інтонацію. Переклад «Ти ще дратівливіший бути не можеш?!» є громіздким. Оптимізований варіант — «Ти взагалі себе чуєш?» або «Ти знущаєшся?» [90] — зберігає сарказм, економить символи та покращує сприйняття.

У історичній драмі «Корона» граматичні трансформації застосовуються для стилістичного згладжування. Наприклад, фраза *“She will not be pleased”* перекладається не як: «Вона не буде задоволена», а як «Її це не порадує» [22], що лаконічніше і ближче до українських комунікативних норм у формальному стилі.

Ще один важливий аспект — граматична редукція. Через обмеження на довжину субтитру (не більше 70 символів у рядку) перекладач повинен скорочувати складні англійські конструкції. Наприклад, речення *“I was wondering if perhaps you had a moment to talk”* у «Короні» перетворюється на: «Можна поговорити?» - із втраченою формальністю, але збереженим

комунікативним змістом. Залежно від контексту перекладач може обрати іншу форму - «*Чи матимете хвилинку?*» [22] - щоби не спрощувати надмірно інтонацію мовця.

Ще одним ефективним прийомом є використання функціональних заміників. В деяких художніх творах та фільмах функціональні замітники в контексті активно використовуються для введення прямої мови, в середині самого мовленнєвого акту. Такий спосіб застосовується для плавнішого “перемикання” реплік різних персонажів, особливо коли є декілька головних героїв в одній сцені [61, с.487]. Так і в ситкомі «*Друзі*» це особливо актуально. Наприклад, вислів “*I need to hit the gym*” у дослівному перекладі — «*Мені треба вдарити по спортзалу*» — незрозумілий. Оптимізований варіант — «*Пора в зал*» або «*Треба тренуватись*» [90]. За умови, якщо відтворюється декілька діалогів одночасно. Водночас, збереження вербальної гнучкості у сценах історичного серіалу, як-от “*The Prime Minister must be briefed immediately*”, оптимізується як «*Прем’єра слід негайно поінформувати*» [22], що коротше і не втрачає формальності.

Елімінація вторинних частин вислову також дозволяє оптимізувати репліку [14, с. 145]. Це явище передбачає опущення в мові перекладу певних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного смислу тексту [34, с.23-24]. У серіалі «*Друзі*» поширені фрази-заповнювачі, які не несуть ключової інформації: “*You know, it’s like...*” — може бути опущено повністю, якщо дозволяє контекст. Наприклад, “*You know, it’s like when you feel lost*” - «*Коли почувася розгубленим*» [90]. Хоча елімінацію не можна досить часто застосовувати у такому експресивному серіалі як “*Друзі*”, оскільки опущення складників образного порівняння може призводити до безпосередньої втрати образу чи його частини [34, с.23-24]. У «*Корона*» такі елімінації застосовуються рідше, бо формальна мова персонажів не містить зайвих вставних конструкцій.

Цікавим прийомом є підсилення комічного ефекту через інтерпретативну стилізацію. Сама суть інтерпретативної теорії полягає в:

сприйманні, розумінні джерельного тексту, девербалізації й звичному його переформулюванні на основі концептуального розуміння перекладачем [29, с.90]. На основі висловлень Маріанни Ледерер про інтерпретативний підхід, розуміючи неприпустимість сліпого копіювання форми оригінального тексту, було окреслено один із принципів цього способу, що визначає стратегію перекладача: «перекладати смисл, а не букву оригіналу» [29, с.91]. Відтак у «Друзях», завдяки інтерпретативній стилізації, ми маємо правильну передачу репліки Росса: “*We were on a break!*”— фраза, що стала меметичною. Її буквальний переклад — «*Ми були на перерві!*» — не має аналогічного емоційного заряду. Тому оптимізований варіант звучить так: «*Та ми ж розійшлися!*» або «*Ми ж тоді не були разом!*» [90], що дозволяє глядачеві відчувати драму та водночас комічність сцени.

Успішна оптимізація перекладу розмовної мови в субтитрах можлива лише за умови глибокого розуміння жанру, ситуації, прагматичної функції реплік і стилістичної манери персонажів. Вона спрямована не лише на технічне вдосконалення тексту, а на створення перекладу, який звучить природно, комунікативно ефективно й відповідно до очікувань цільової аудиторії.

Другою важливою стратегією оптимізації є контекстуальна адаптація висловів, що мають ситуативне навантаження або соціальну функцію. В даному випадку перекладач звертає увагу на відповідності, які слово може мати в контексті на відміну від його оригінальних, першочергових значень. Зміст слова передається за допомогою правильно підібраної контекстуальної заміни. Притому залишається передача конотативного значення мовної одиниці [38, с.222]. У розмовній мові героїв серіалу «Друзі» часто зустрічаються репліки, які не мають прямого відповідника в іншій мові через контекстуальність. Наприклад, репліка Чендлера: “*Could I BE any more...?*”, яка стала візитівкою його саркастичного стилю, у буквальному перекладі втрачає комічну інтонацію. У фінальній українській версії вона

трансформується в «*Та куди вже...*» або «*Невже ще можна більше...?*»[90], що зберігає іронічний ефект.

Актуалізація прагматичного навантаження також допомагає відтворити комунікативну мету оригіналу. Наприклад, у сцені з серіалу «*Друзі*», де Джої дізнається, що хтось з'їв його пиріг, він вигукує: «*You ate my sandwich? MY sandwich?*». У дослівному перекладі ця фраза надто проста, однак у субтитрах вона оптимізується як «*Ти з'їв мій сендвіч? МІЙ сендвіч?!*» або «*Це був мій сендвіч!*» [90], що передає зростаючу емоційну напругу й обурення. У цьому процесі прагматичний аспект перекладу опирається на фонові знання та сприйняття потенційної аудиторії або ж менталітет самої культури [26, с.216].

У серіалі «*Корона*», навпаки, прагматичне навантаження часто приховане в офіційних висловлюваннях. Наприклад, фраза «*One must never confuse humility with weakness*» передається як «*Скромність не слід плутати зі слабкістю*» [22].

Натомість у серіалі «*Корона*» важливим є правильний стилістичний підбір емоційних конструкцій, що виражають приховані емоції та допомагають зберегти лаконічність та змістовність епізоду. Наприклад, у сцені, де королева говорить прем'єрові: «*It would be advisable to avoid personal entanglements in these circumstances*», переклад не має звучати як: «*Бажано уникати особистих ускладнень*», а, наприклад, як: «*У цих обставинах краще уникнути особистого втручання*»[22]. Це створює більш вивірену стилістику українського дипломатичного мовлення, уникнувши калькування.

Важливим інструментом є уникнення надмірної локалізації, що особливо актуально в контексті культурних алюзій. Зрозуміло, що перекладачеві варто передати колорит іншомовної культури, який подано у специфічному гуморі, грі слів, розмовній лексиці, сленгу, інтонаціях героїв, що є віддзеркаленням уявленням режисера та сценариста кінофільму. В такому випадку перекладач повинен використати прийом часткового

пояснення або функціонального замітника [55, с.153]. На приклад, у серіалі «Друзі» часто з'являються згадки про американські шоу, коміків, бренди: “*I feel like Oprah!*”. Переклад: “*Я почувуюся Опрою!*”[90] для українського глядача може бути не інформативним. Оптимальним є переклад - «*Я як на ток-шоу!*» чи «*Я тут як ведуча шоу!*», залежно від темпу сцени та місця в діалозі. Такий підхід дозволяє зберегти комунікативну зрозумілість без втрати гумору.

У контексті історичної драми “Корони”, де історичні алюзії часто не мають прямих відповідників, часткове уточнення може слугувати формою компенсації. Наприклад, фраза “*The abdication cast a long shadow*” перекладається як «*Зречення престолу залишило глибокий слід*» [22] - із підсиленням значення шляхом образної експресії. Якщо залишити кальку «*відкинуло довгу тінь*», смисл буде незрозумілим без додаткового пояснення.

Використання національних еквівалентів можливе у випадках, коли англомова одиниця має стійкий відповідник у цільовій мові. Наприклад, вислів “*Piece of cake*” (легко зробити) у «Друзі» перекладається як «*Пара пустяків*» у перекладі ми знайшли варіант “пару пустяків”, але він на нашу думку є не зовсім вдалим, оскільки це – русизм. Отже, кращою заміною цього прекладу буде вислів - «*Плюнути й забути*» [90], що набагато органічніше, ніж калька на кшталт «*Шматок торта*».

У перекладах до «Корона» національні відповідники вживаються в межах офіційної лексики. Наприклад, “*It’s a matter of protocol*” перекладається як «*Це питання етикету*» або «*Це протокольна вимога*» [22] - залежно від контексту. Уникання калькованих конструкцій дозволяє зберегти достовірність та водночас не виводити глядача з історичної атмосфери.

Синтаксична перебудова також є необхідним елементом при перекладі будь-якого експресивного мистецтва. Перш за все, перекладачі звертаються до такого елемента, коли англійський порядок слів не відповідає

природному мовленню українською, але й також це використовується для того, щоб підвищити виразність мови і підсилити її емоційність [51, с.133-134]. Саме після таких трансформацій у глядача не буде спотвореного образу персонажа. Так у гумористичному серіалі «Друзі» фраза - “*You do realize what you’ve done, right?*” дослівно чоже бути подане, як: «*Ти ж розумієш, що ти накоїв, так?*» - у перекладі стає «*Ти взагалі усвідомлюєш, що зробив?*» [90], що звучить природніше та емоційніше.

Окремої уваги заслуговує компенсація культурних лакун, коли в перекладі необхідно замінити неперекладну одиницю на змістовно чи емоційно еквівалентну в цільовій мові [27, с.124]. Наприклад, у «Друзях» Росс, пояснюючи ситуацію з перервою у стосунках, вигукує: “*We were on a break!*” [90]. Хоча дослівно це «*Ми були на перерві!*», ефективніше функціонує адаптація типу: «*У нас була пауза!*» або «*Ми ж розійшлися на той час!*», оскільки така фраза у українському контексті набуває емоційної переконливості, зберігаючи сюжетну напругу.

Ще один приклад компенсації, від так компенсується втрачений сенс і відтінки значення, іронія, гумор, образність персонажів, що є надзвичайно важливим для перекладу гумористичних сценок. Нерідко при цьому граматичні засоби оригіналу замінюються лексичними і навпаки [53, с.158]. Таким чином у сцені, де Джоуї використовує сленгову фразу “*How you doin?*”, яка стала культовою. Буквальний переклад не відтворює такого ж комічного ефекту, як в оригіналі. Тому перекладач пропонує такі успішні варіанти адаптацій: «*Ну як ти?*» / «*Як справи, красуне?*» / «*Привіт, чарівна!*» [90] — що варіюються залежно від ситуації, відтворюють флірт і характер героя. На приклад, в сценці, коли Джоуї заходить до кімнати дівчат, то фраза “*How you doin?*” – буде перекладена як: “*Що поробляєте, дівчата?*”, “*Як справи, красуні?*”, “*Що відбулось?*” або “*Що нового?*” – залежно від ситуації, яка була прешочрговою.

Функціональна стилізація, особливо у випадках соціо- та діалектно маркованої лексики, допомагає зберегти соціальний статус персонажа. У

«Короні» частим є використання стилістично виважених реплік. Наприклад: “*You must understand the gravity of the situation.*” — не калькується як «*Ти маєш розуміти гравітацію ситуації*», а перекладається як «*Ти маєш усвідомлювати всю серйозність ситуації*» [22], що звучить не лише природно, а й відповідає високому стилю мовлення.

Використання узвичаєних українських сталих конструкцій — ще один ефективний прийом. У серіалі «Друзі» персонажі часто використовують короткі вставні вигуки чи фрази: “*No way!*”, “*Oh my God!*”, “*Seriously?*”. У субтитрах ці фрази подаються як «*Та ну!*», «*О, Боже!*», «*Ти серйозно?*» [90], що зберігає інтонаційність та динамічність діалогу. Наприклад, Моніка в момент розчарування вигукує “*Unbelievable!*” - перекладено як «*Неймовірно!*» або навіть «*Це вже занадто!*» [90] , залежно від ступеня емоцій.

Особливої складності набуває переклад прецедентних фраз — таких, що мають позатекстові відсилання. Такі прецедентні феномени можемо описувати, як основні елементи культурного простору, які репрезентують ментальність національної лінгвокультурної спільноти як результат знань та уявлень носіїв певної мови різних поколінь [60, с.284]. У сцені «Друзі», де Росс каже: “*I’m fine!*” після болючого розставання, його інтонація повністю суперечить змісту [90]. Тут важлива не тільки репліка, а й інтонаційний контекст. Оскільки, в цьому контексті перекладач займається не лише звичайною мовною передачею, але й стає “мостиком” між двома культурними кодами. Отже в такому випадку доцільним стає стилістично забарвлений переклад: «*Та все чудово! Просто ідеально!*» [90] - з відтінком сарказму, який можна підкреслити пунктуацією чи курсивом у титрах [60, с.284].

Використання риторичних висловів як засобу збереження логічної структури й драматургії. Часто риторичні фігури є своєрідним знаряддям перекладача, яке структурно оформлює вигляд тексту та його естетичність для реципієнта. У драматичних сценах серіалу «Корона» з’являються

повтори або інверсії, які додають пафосу. Наприклад, у фразі *“To rule is not to reign. And to reign is not to be loved.”* збереження риторичної побудови є обов’язковим. У перекладі зберігається структурна відповідність: *«Владнати - не значить царювати. А царювати - не значить бути коханою»* [22]. Попри бажання зберегти якнайбільше оригінальності у перекладі риторичних висловів перекладач все ж таки право робити додаткові інверсії, опущення чи заміни під час своєї діяльності. Якщо переклад розглядається з концептуального боку, тоді заради досягнення адекватності перекладач має повне право вдаватися до подібних трансформацій та перетворень [31, с.731]. У серіалі *Друзі* можна це спостерігати у розмові двох персонажів: *“Do you think I’m some sort of idiot?”* [22] - таке риторичне запитання, з емоційним звинуваченням можна подати опустивши першу частину оригінального фрази: *«Ти що, за дурну мене маєш?»* або ж подати адаптовану версію: *«Ти мене за кого взагалі тримаєш?!»*.

У підсумку, можна виділити ключові оптимізаційні елементи, які слід застосовувати при перекладі субтитрів:

- прагматична релевантність і функціональність фрази;
- збереження соціолінгвістичних маркерів;
- компресія й редукція без втрати сенсу;
- відтворення емоційної та інтонаційної динаміки сцени;
- використання національних відповідників, стилістичних синонімів і

риторичних структур.

Таким чином, прийоми оптимізації не є фіксованими правилами, якими повинен обов’язково користуватись перекладач у своїй діяльності. Оптимізація прийомів це про гнучку систему рішень, що базуються на глибокому розумінні контексту, жанру, стилістики й культурних очікувань цільової аудиторії. Успішний переклад — це результат синтезу мовної інтуїції, технічної майстерності та культурної емпатії.

### 3.2. Перекладацькі моделі субтитрування серіалів різних жанрово-стилістичних типів та методи їх викладання

У сучасному аудіовізуальному перекладознавстві дедалі актуальнішою стає потреба у систематизації перекладацьких рішень відповідно до жанрової природи серіалу. Традиційний підхід, орієнтований переважно на мовну відповідність, виявляється недостатнім у ситуаціях, коли йдеться про багаторівневу стилістичну структуру тексту, насиченого культурними алюзіями, інтертекстуальністю, прагматичними зміщеннями та жанровими кодами. З огляду на це постає завдання формулювання перекладацьких моделей, які б враховували не лише лінгвістичні, а й жанрово-комунікативні особливості серіального продукту.

Під перекладацькою моделлю у цьому контексті розуміється цілісна система стратегій, процедур і прийомів, які адаптуються до певного типу серіалу з урахуванням його жанру, цільової аудиторії, прагматичного навантаження та стилістичної манери. Такі моделі не є жорстко регламентованими схемами, натомість вони слугують орієнтиром для оптимізації перекладу відповідно до вимог жанрової специфіки [7, с.1].

Для прикладу, у перекладі ситкому типу на кшталт *«Друзі»* ефективною виявляється модель, яка поєднує адаптацію, компенсацію й локалізацію. Основними характеристиками такого типу підходу є діалогова швидкість, ситуативна гра, емоційна експресія, велика кількість фразеологізмів, сленгу, культурних алюзій. Наприклад, репліка Чендлера: *“Could I BE wearing any more clothes?”* - має не лише граматичну інверсію, а й сатиричну інтонацію. Переклад *«Та на мені ще більше одягу могло бути?!»* [90] відображає і структуру, і комічний ефект, що є результатом реалізації перекладацької моделі ситкомного типу.

На противагу, модель для історичної драми (*«Корона»*) передбачає формалізацію стилю, збереження офіційних звертань, евфемізацію та прагнення до стилістичної нейтральності. Наприклад, репліка: *“One must understand duty before one understands love.”* - перекладається як *«Потрібно*

спершу зрозуміти обов'язок, і лише потім — любов» [22]. Тут збережено піднесену структуру, персоніфіковану риторичну й моральну аксіоматику вислову. Модель перекладу для історичного жанру вимагає дотримання синтаксичної рівноваги та стриманого емоційного забарвлення.

Як показує порівняльний аналіз, кожен жанр потребує власної матриці трансформацій. Для підліткової драми, наприклад, характерна лексична нестабільність, часте використання нецензурної лексики, молодіжного сленгу та соціальних кліше. Тому перекладацька модель у цьому випадку базується на принципах часткової локалізації, балансування емоційної виразності та дотримання мовних норм. Наприклад, у серіалах на кшталт підлітковою драми «Ейфорія» (*“Euphoria”*) фраза *“Don’t gaslight me!”* зазвичай перекладається як *«Не маніпулюй мною!»* або *«Не приписуй мені те, чого не було!»* [107] - залежно від культурної прийнятності цільової аудиторії.

Фантастичний жанр (зокрема на зразок *“Stranger Things”* («Дивні дива») або *“The Witcher”* («Відьмак»)) вимагає побудови перекладацької моделі з орієнтацією на неологізми, імена власні, стилізацію під міфопоетику чи технократичну лексику. Приклад: *“The Law of Surprise”* з серіалу «Відьмак» перекладається як *«Право несподіванки»*, з дотриманням жанрової стилістики і збереженням інтриги [101]. Тут модель включає стратегічне калькування, створення семантичних еквівалентів і контроль над стилістичною однорідністю термінів.

Крім того, для жанру детективу або трилера, як-от у серіалі (*“Sherlock”*) «Шерлок», модель перекладу акцентує точність, стислість, логічну зв'язність реплік. Репліка *“The game is on”* перекладається як *«Починається гра»* або *«Гра пішла»* [48, с. 63] - залежно від інтонації, жанрової напруги й динаміки сцени. У цьому випадку надмірне стилістичне забарвлення шкодить реалізму, тому перекладач застосовує модель функціонального мінімалізму.

У мелодраматичних серіалах ключовим є збереження емоційної тональності. Наприклад, фраза “*You make me feel like I'm home*” (із серіалів типу “*This Is Us*” («*Це ми*»)) передається як «*Ти - мій дім*» або «*Я вже вдома*» [87] де коротка, емоційно вивірена форма є частиною жанрової естетики. Модель перекладу для мелодрами зосереджена на метафоричному перенесенні емоцій, стилістичній узгодженості та ритмічній простоті.

Таким чином, перекладацькі моделі можуть бути систематизовані за низкою параметрів: [7, с.2-3]

1. Комунікативна функція реплік (інформативна, емоційна, риторична).
2. Стилiстичне навантаження (високий/середній/розмовний реєстр).
3. Жанрова приналежність (комедія, драма, фантастика тощо).
4. Культурна насиченість (кількість алюзій, прецедентних одиниць, реалій).
5. Обмеження формату (темп мовлення, час субтитру, довжина репліки).

На основі теоретичних досліджень було складено Таблиця 3.1 Моделі перекладацьких стратегій для різних жанрів серіалів

| Жанрово-стилістичний тип    | Ключові стратегії перекладу                                    | Типові прийоми                                 |
|-----------------------------|----------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| Комедійний ситком («Друзі») | Адаптація гумору, гра слів, компенсація культурних алюзій      | Скорочення довгих реплік, стилістична градація |
| Історична драма (The Crown) | Формалізація, збереження титулатури, стилістична нейтралізація | Трансформація ідіом, риторична побудова        |
| Підліткова драма            | Локалізація молодіжного сленгу, баланс між експресією          | Сленгові еквіваленти, нейтралізація табу       |

|                     |                                                                   |                                                      |
|---------------------|-------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------|
|                     | і нормативністю                                                   |                                                      |
| Фантастичний серіал | Креативний переклад неологізмів, жанрове стилізування термінів    | Створення семантичних еквівалентів новотворів        |
| Детектив            | Збереження інтриги, компресія технічної лексики, точність деталей | Стиснення описів, уникнення спойлерів                |
| Політичний трилер   | Передача риторики, дипломатичних натяків, евфемізація             | Інверсії, формули етикету, компенсаційні конструкції |
| Мелодрама           | Підкреслення емоційного тону, адаптація реплік для емпатії        | Сентиментальні кліше, метафоризація                  |

Завданням є не лише виокремлення жанрових кластерів, а й створення прикладних алгоритмів, які можуть бути використані як шаблони при перекладі. [2]

1. Базова структура перекладацької моделі. Модель умовно поділяється на три рівні: лінгвістичний (лексика, граматика, синтаксис), культурологічний (реалії, алюзії, соціальні маркери) і прагматичний (інтенція, тон, стиль реплік). Усі ці рівні адаптуються під жанр. Наприклад, у ситкоммах лексика домінує (ігрові конструкції, скорочення), у драмі — прагматика (емоції, паузи), а в історичній продукції — культурологічний компонент (титулатура, політичні реалії). [6, с.340]

2. Проаналізувавши інформацію ми можемо окреслити наступний алгоритм адаптації реплік. Перш за все, визначити жанр сцени. Друга дія — встановити функцію репліки (експресія, конфлікт, гумор...), після цього перекладач визначає ключову мовну одиницю (неперекладна ідіома, алюзія, термін, фразеологізм). На четвертому етапі перекладач обмірковує стратегії

для застосування у перекладі (адаптація / локалізація / компенсація / редукція) і обов'язково перевірити відповідність знаків у субтитруванні з часом для показу певної сцени). Звісно, що перекладач має глядача ознайомитись з цільовою аудиторією та врахувати всі очікування. Завершальним етапом буде забезпечення стилістичної цілісності поданого матеріалу.

Приклад використання алгоритму, користуючись серіалом «Друзі», фраза: “*You can't just give up! Is that what a dinosaur would do?*” [90]

- Функція: комічна аналогія
- Проблемна зона: метафора + алюзія на професію героя
- Обрана стратегія: адаптація + компенсація
- Переклад: «*А ти що — динозавр? Здався і вимер?*»

Тут застосовано гру слів із культурним підтекстом, що зберігає емоційність та алюзивність.

Теж саме демонструємо на прикладі серіалу «Корона» - “*We must carry the weight of tradition with dignity.*” [22]

- Функція: пафосна офіційна мова
- Стратегія: формальна локалізація
- Переклад: «*Ми маємо гідно нести тягар традицій*».

Збережено формальність, структурну симетрію та моральну модальність вислову.

3. Уникнення типових помилок у перекладацьких моделях. Найпоширеніші проблеми при субтитруванні пов'язані з буквальним перекладом реплік без урахування інтонаційного фону, іронії або невербального ряду.

*Приклад помилки:*

Оригінал: “*Break a leg!*” - Буквальний переклад: «*Зламай ногу!*» - Цей вислів — ідіома, яка означає «ні пуху ні пера». Правильна трансформація має бути: «*Успіху тобі!*»

У «Корона» помилкою було б калькування формул етикету: *“I remain your obedient servant.”* - «Я залишаюсь вашим слухняним слугою» — що звучить дивно українською. Коректніше: «З повагою та відданістю» [22].

4. Перспективи автоматизації моделей для типових перекладацьких рішень.

Формування шаблонів — це процес виведення стандартів трансформації для певних категорій висловів, що допомагає іншим фахівцям зорієнтуватись на можливість використання певних перекладацьких трансформацій знаючи тип репліки.

Нині моделі активно адаптуються до автоматизованих систем: наприклад, платформи Aegisub, Subtitle Edit або Amara дозволяють створювати шаблонні варіанти для повторюваних висловів. Такі шаблони можуть містити: лінгвістичний тег (жарт / звертання / алюзія); культурний код (британська монархія / американський шоу-бізнес); рекомендовану трансформацію (адаптація, редукція, локалізація) (див. табл. 1).

У сучасній перекладацькій освіті застосування моделей субтитрування набуває дедалі більшої актуальності, адже дозволяє не лише формалізувати практику перекладу, а й запровадити послідовне навчання з акцентом на жанрово-стилістичну чутливість. Ефективне створення таких моделей у навчальному процесі базується на симуляції реальних перекладацьких кейсів, у яких моделюється взаємодія з жанровими умовностями, культурними реаліями та технічними обмеженнями субтитрів.

1. Навчальні цілі створення перекладацьких моделей. Мета використання шаблонів у навчанні полягає не лише у засвоєнні трансформацій, а в розвитку здатності адаптувати репліки до культурного і жанрового коду. Практика доводить, що студенти, які проходять тренування на матеріалі серіалів різного стилю, швидше освоюють поняття *функціонального еквівалента* або ж *функціонального стилю*, ніж ті, хто працює виключно з художньою прозою або публіцистикою. Визначення функціонального стилю окреслює вміння правильно добирати й ефективно

вживати систему мовних засобів із визначеною метою за конкретних умов та обставин [32, с.5].

Наприклад, у рамках курсів «Аудіовізуальний переклад» або «Практикум перекладацьких трансформацій» викладач може запропонувати блок-систему роботи над сценами, у якій кожен студент отримує фрагмент з комедійного серіалу (наприклад, «Друзі») та історичної драми (наприклад, «Корона»), і має виконати переклад із подальшим заповненням шаблону трансформації:

| Репліка               | Тип вислову        | Стратегія   | Причина                    | Альтернативні варіанти                  |
|-----------------------|--------------------|-------------|----------------------------|-----------------------------------------|
| "I know!"             | вигук<br>(сарказм) | компенсація | інтонаційна<br>емоційність | «Та я в курсі!»<br>«А як же!»           |
| "God save the Queen." | формула<br>етикету | локалізація | історичний<br>статус       | «Боже, храни<br>Королеву»<br>(без змін) |

2. Адаптація моделей до рівнів підготовки. Для студентів початкового рівня доцільно пропонувати фрагменти, у яких є чітко окреслена функція реплік — вітання, подяка, прохання, інструкція. Для середнього рівня додаються сленг, алюзії, контекстуальні реакції. На просунутому рівні — ідіоми, культурно марковані елементи, алюзії на політику чи кінематограф, розгорнуті стилістичні структури. Опираючись на принцип посиленості, можемо таким чином забезпечити максимальну ефективність засвоєння новго матеріалу студентами.

Приклад фрагмента для просунутого аналізу: Оригінал: *"I did what was required, not what I desired."* [22] (фрагмент з історичної драми «Корона»)

- Підказка: риторичний баланс між обов'язком і почуттям
- Переклад: «Я зробив те, що вимагалось, а не те, чого прагнув»

- Альтернатива (при субтитруванні): *«Я зробив, що слід. Не те, чого хотів»*.

3. Інтеграція у програму вивчення субтитрування. Модельна система перекладу може бути втілена у вигляді модулів. Наприклад:

- Модуль 1: Репліки-вигуки і їх емоційна компресія (*“Oh my God!”*, *“Seriously?”*, *“No way!”* - *«Та ну!»* / *«Божже мій!»* / *«Ти це серйозно?»*)
- Модуль 2: Культурні алюзії і збереження комічного ефекту (*“Like Oprah in a candy store”* - адаптація: *«Як Притула у супермаркеті ідей»*)
- Модуль 3: Історичні формули та офіційний стиль (*“We stand together, firm and united”* - *«Ми єдині, незламні та рішучі»*)

4. Зразки вправ і практичних кейсів. Наводимо фрагменти для тренування з перекладацької моделі з поясненням:

| Оригінал                                  | Сцена (серіал) | Контекст             | Варіанти перекладу                     | Коментар                                                |
|-------------------------------------------|----------------|----------------------|----------------------------------------|---------------------------------------------------------|
| “We were on a break!”                     | «Друзі»        | багатосерійна алюзія | «Ми зробили паузу!»                    | шаблонна репліка - її варто залишити сталим виразом     |
| “With all due respect, Prime Minister...” | The Crown      | етикетна формула     | «З усією повагою, Прем’єр-мініstre...» | дослівна передача виправдана стилістично                |
| “She is my lobster.”                      | «Друзі»        | метафора про любов   | «Вони створені одне для одного»        | адаптація, оскільки оригінал незрозумілий без пояснення |

5. Впровадження в цифрові платформи навчання. У межах сучасної перекладацької підготовки рекомендовано поєднувати шаблони з інтерактивними платформами. Наприклад, створити каталог перекладацьких моделей у Google Sheets із гіперпосиланням на фрагменти серіалів та зразки субтитрування. Де кожен запис міститиме:

- назву серіалу
- сцену (тайм-код)
- оригінальну репліку
- переклад
- використану стратегію
- коментар викладача або студента

Не потрібно обмежуватись один Google Sheets, оскільки існують ще такі новітні програми як: Trados, Memsource, Smartcat. Кожна з яких виконує різні функції, які будуть корисними як і для перекладачів, так і для студентів - практикантів перекладацької практики. В сучасному світі існує безліч програм, які надають доступ до ресурсів, сприяють створенню навчального контенту або розвивають мовні навички або професійну перекладацьку компетентність. При правильному використанні цих технологій можна не тільки оптимізувати роботу перекладача, але й заохотити студентів до самостійного вивчення та здобуття практичних навиків у епоху штучного інтелекту. [8, с.200]

6. Ризики шаблонізації. Попри переваги, слід враховувати ризики надмірної шаблонності - загроза втрати індивідуальності перекладацького рішення. Тому ключовим у навчанні є підкреслення ролі контекстуального мислення: жодна модель не може бути застосована механічно. Кожне перекладацьке рішення має перевірятися на прагматичну відповідність, жанрову логіку, інтенцію.

7. Рекомендації до апробації моделей. Передбачається створення курсу з умовною назвою «Трансформаційні стратегії в субтитруванні», де базовим інструментом виступають перекладацькі шаблони. Кожен модуль

завершується аналізом типових помилок, обговоренням культурних бар'єрів та розробкою нових моделей. Доцільно використовувати студентські портфоліо з прикладами перекладених фрагментів, описом обраної стратегії та аналізом її ефективності.

У сучасному лінгвістично-освітньому дискурсі навчання перекладу аудіовізуального матеріалу займає окреме місце, оскільки цей вид діяльності поєднує класичні перекладацькі компетенції з новими вимогами цифрової доби, зокрема володінням технічними інструментами субтитрування, знанням жанрово-стилістичних норм, інтеркультурною адаптацією та навичками роботи з динамічним відеоконтентом. Розвиток стримінгових платформ, таких як Netflix, Amazon Prime, HBO, Disney+, значно розширив ринок аудіовізуального перекладу, висунувши нові вимоги до професійної підготовки перекладачів, зокрема до їх здатності працювати у форматах дубляжу, субтитрування та локалізації.

Викладання перекладу аудіовізуального контенту повинна відповідати сучасним тенденціям у сфері мультимодального сприйняття інформації, оскільки глядачі взаємодіють не лише з текстом, а з образом, звуком, монтажем, ритмом, невербальною комунікацією. Такий контекст вимагає від перекладача вміння інтегрувати мовні й позамовні чинники, забезпечуючи при цьому як смислову точність, так і стилістичну релевантність субтитрованого повідомлення. Навчання цим навичкам потребує поетапної структуризації курсу та розробки комплексної моделі підготовки, яка включає когнітивні, технічні, лінгвістичні та соціокультурні компоненти.

Передусім, у навчання слід враховувати відмінність між письмовим та аудіовізуальним перекладом. Якщо перший орієнтований на текст як самодостатній об'єкт, то другий має справу з мультимедійним продуктом, у якому текст є лише одним із кодів, що взаємодіє з іншими. Зокрема, при субтитруванні перекладена репліка повинна бути не лише лексично точною, але й відповідати хронометражу, синхронізуватися з мімікою й жестами персонажів, а також залишатися читабельною для аудиторії. Таким чином,

головними принципами побудови методики навчання перекладу виступають: *мультимодальна інтеграція, жанрово-стилістична диференціація, культурна релевантність та функціональна ефективність* [57].

Одним із першочергових кроків у процесі навчання є ознайомлення студентів із основними форматами аудіовізуального перекладу: субтитрування (intralanguage, interlanguage), дубляж, закадровий переклад, локалізація інтерфейсів. Окремо варто наголосити на специфіці субтитрування, що вимагає формування окремих технічних навичок. Так, уже на початкових етапах студент повинен засвоїти основні параметри субтитрування - максимальна довжина рядка (30–42 символи), тривалість субтитра на екрані (не більше 6 секунд), частота появи (1–2 рядки на репліку), необхідність синхронізації з відеорядом та паузами між репліками [1, с.15].

Окрім того, доцільним буде запровадження модульної системи навчання, в якій кожен модуль відповідає окремому рівню складності або типу мовного контенту. Наприклад:

**Модуль 1 – Репліки короткого типу:** вигуки, міжвигукові діалоги, реакційні фрази (наприклад, “*Oh my God!*”, “*Seriously?*”, “*You gotta be kidding me!*”) [90].

- Переклад: «*Божже мій!*», «*Ти серйозно?*», «*Та не може бути!*». Тут формується навичка передачі емоційної насиченості мінімальними мовними засобами.

**Модуль 2 – Сленг і розмовні формули:** (наприклад, “*No way, dude!*”, “*What’s up?*”, “*I nailed it!*”) [90].

- «*Та ну, чувак!*», «*Як справи?*», «*У мене вийшло!*». Студент вчиться розпізнавати функцію вислову і адаптувати до цільового середовища.

**Модуль 3 – Культурно марковані вислови та алюзії:** “*He’s her lobster*” - «*Вони створені одне для одного*»[90]. “*The Crown must endure*”-

«Корона має вистояти»[22]. Метою є формування чутливості до культурних контекстів і семантичних зсувів.

У межах навчального процесу важливо формувати не лише перекладацьку компетенцію, а й аналітичне мислення. Саме тому рекомендовано включати до курсу **практику дискурсивного аналізу реплік** вправи, у яких студент повинен навчитися визначити прагматичну функцію репліки (іронія, сарказм, попередження, жарт, заклик тощо). Оцінити стилістичне маркування (високий/нейтральний/розмовний стиль). Студент повинен також запропонувати три варіанти перекладу з різним ступенем локалізації та пояснити обраний варіант з погляду ефективності сприйняття аудиторією.

Для прикладу розглянемо репліку з серіалу «Друзі»: “*Could I BE wearing any more clothes?*” [90]

1. Функція: саркастичне перебільшення.
2. Стиль: розмовний, іронічний.
3. Варіанти:
4. – «Та я ж обклався цим одягом як танком!»
5. – «Може, я ще більше одягу вдягну?!»
6. – «Ну, просто ходяча шафа!»
7. Обраний варіант – другий, через збереження інтонаційного забарвлення й економії символів для субтитра.

Таким чином, студент поступово переходить від буквального перекладу до функціонально-прагматичного осмислення тексту, що є ключовим завданням методики викладання перекладу аудіовізуального матеріалу.

Однією з ключових складових навчання перекладу аудіовізуального матеріалу є інтеграція практичних тренінгів із використанням сучасного програмного забезпечення для створення та редагування субтитрів. У межах професійної підготовки перекладачів доцільно застосовувати такі безкоштовні, доступні і функціональні платформи, як **Aegisub**, **Subtitle Edit**,

**Subtitle Workshop** та **VisualSubSync**, які дають змогу працювати зі справжніми відеофрагментами, точно синхронізувати текст із відеорядом і контролювати тривалість кожної репліки.

Обґрунтованим підходом є навчання через моделювання ситуацій реального субтитрування - так звані **симуляційні завдання**, у межах яких студенти працюють із автентичними уривками серіалів (наприклад, «Друзі» і «Корона»), створюючи переклад з урахуванням технічних, стилістичних та культурних обмежень [49, с.15;29;35]. Наприклад, фрагмент із серіалу «Друзі», у якому Чендлер у жартівливій формі коментує поведінку Джої:

**Chandler:** *“If I had to, I’d say he’s emotionally stunted... like a clam.”*  
[90]

Можливі варіанти перекладу:

- «Як на мене, в емоційному плані він застряг... як молюск».
- «Я б сказав, що він емоційно недорозвинений... як мушля».
- «Він емоційно закритий, як черепаха в панцирі».

Рекомендовано аналізувати переваги кожного варіанта: збереження метафори, культурної зрозумілості, лаконічності, синхронності з акторською мімікою. Такі вправи дозволяють студентам опанувати **практику варіативного перекладу**, що є особливо важливою в субтитруванні.

Наступним рівнем є **створення навчальних прктикумів**, де студенти отримують набір даних — відеофрагмент (1–2 хвилини), транскрипт англомовних реплік, жанрову характеристику сцени, очікувану аудиторію та ключові перекладацькі виклики. Наприклад, для історичної сцени з «Корона», у якій принц Філіп каже:

*“We live in a palace, not a circus.”* [22]

- «Ми живемо в палаці, а не в цирку».
- «Це вам не балаган, а королівська резиденція».
- «Маємо вести себе як монархи, а не як актори».

Методика передбачає обов'язкове обговорення після виконання завдання: які варіанти обрали інші учасники, які стилістичні елементи було збережено або втрачено, чи відбулися зміщення в прагматиці, і як це вплинуло на інтерпретацію сцени.

Крім того, **студент повинен засвоїти принципи субтитрувальної компресії**. Відомий факт, що усна мова сприймається і засвоюється швидше, ніж письмова. Окрім цього перекладач стикається зі складнощами при перекладі двох відмінних мовних систем. Зокрема, якщо говорити про пару мов англійська-українська, при перекладі з англійської мови українською фрази і граматичні конструкції зазвичай стають довшими [39,с.28]. Оскільки на екран виводиться обмежена кількість символів (зазвичай до 70 на субтитр), потрібно навчити студентів виділяти основний зміст реплік, відкидаючи вторинне. **Принципи субтитрувальної компресії** полягають у спрощенні вихідного тексту і проявляється на всіх рівнях мовної системи. Компресія є високопродуктивним засобом мовної економії під час субтитрування, зважаючи на рамки простору, часу та звукового ряду [39,с.33].

Наприклад, репліка:

**Ross:** *“It’s not that common, it doesn’t happen to every guy, and it is a big deal!”* [90]

У перекладі з урахуванням обмежень:

- «*Це рідко буває! Не з кожним! Це важливо!*»
- «*Це нечасто! Не з усіма! Це проблема!*»
- «*Таке — не кожному! Це реально серйозно!*»

Варто дати студентам можливість спробувати спочатку **повний переклад**, потім - **його скорочення**, після чого - **створити варіант, який поєднує сенс і темп сцени**. Це тренує мовну інтуїцію, гнучкість і дисципліну, необхідну в роботі субтитрувальника.

Окремим елементом курсу є **ознайомлення з помилками в реальних перекладах**. Це може включати аналіз невдалих прикладів аматорських

субтитрів, розбір перекладацьких помилок (буквалізм, ігнорування культурного контексту, втрата іронії). Наприклад, переклад «*Baywatch*» як «*Байвотч*» у прямій транскрипції, або «*It sucks*» як «*Це смокче*», що є калькою без сенсу. Натомість, «*It sucks*» у контексті означає:

- «*Це відстій!*»
- «*Повна фігня!*»
- «*Геть кепсько!*»

Важливо, щоб студенти навчилися **розпізнавати семантичні пастки** і розпізнавати, коли пряма передача не працює.

Крім того, доцільним є впровадження **самооцінювання і парної перевірки**: студенти працюють у групах і коментують субтитри один одного, вказуючи на переваги й недоліки з точки зору читабельності, точності, жанрової відповідності. Такий метод сприяє формуванню критичного мислення та колективного професійного стандарту.

Підсумовуючи, слід зазначити що інша складова організації навчання це зосередження на поетапному розвитку, тоді як **друга частина методики** має бути зосереджена на поетапному розвитку навичок створення субтитрів, опираючись на принцип послідовного вивчення матеріалу: від лексичних вправ до повного перекладу фрагментів із технічною синхронізацією, із урахуванням культурного контексту, темпу діалогу, невербальної інформації та очікувань аудиторії. Оскільки, ефективне навчання перекладу аудіовізуального матеріалу, зокрема субтитрування, неможливе без чіткого структурованого курсу, який охоплює не лише теоретичні засади, а й глибоко практичну складову. До того ж—буде представлено таку модель оцінювання успішності виконання завдань та можливості інтеграції курсу в навчальні програми філологічних і перекладацьких спеціальностей. В кінцевому етапі методики доцільно розглянути систему оцінювання перекладацьких рішень, розробку навчальних модулів та інтеграцію цього напрямку у програми бакалаврату і магістратури філологічних і перекладацьких спеціальностей.

Насамперед варто акцентувати на критеріях оцінювання якості субтитрованого перекладу. З огляду на специфіку субтитрування, традиційна система оцінювання перекладу, яка базується на відповідності термінології, стилістичній точності та синтаксичній правильності, має бути доповнена критеріями, притаманними саме аудіовізуальному контенту. Основними з них є [62,с.11,15; 83;86, с.85-87]:

1. Читабельність (readability) – наскільки легко глядач сприймає субтитр у заданому часі.
2. Синхронність (timing) – відповідність тексту ритму діалогу й відеоряду.
3. Компресія (compression) – ефективність стислого викладу без втрати змісту.
4. Функціональна відповідність (pragmatic match) – збереження емоційної, жанрової та комунікативної функції репліки.
5. Культурна релевантність (cultural relevance) – адекватність трансляції культурних реалій.
6. Стилiстична узгодженiсть (style consistency) – вiдтворення стилістичних маркерів персонажів, жанру, ситуації.

Оцінювання має бути диференційованим: студенти повинні отримувати коментар не лише щодо правильності перекладу, але й щодо доречності лексичних рішень, дотримання субтитрової структури, економії мовних ресурсів. Наприклад, фраза «*We were on a break!*» у контексті серіалу «Друзі» повинна бути не лише граматично правильно перекладена як «*Ми зробили перерву*», але й викликати ту ж емоційну реакцію в українського глядача, що й в оригіналі – тобто стати рефреном, мемом, маркером конфлікту (що реалізується у варіантах на кшталт «*Та у нас же була перерва!*» із відповідною інтонацією та пунктуаційною експресією) [90].

Особливу увагу варто приділити питанню диференціації жанрових підходів, адже переклад ситкому, трилера, політичної драми чи наукової

документалістики має різну перекладацьку природу. Методика має навчати студента:

- розпізнавати жанрові маркери (лексичні, ритмічні, синтаксичні);
- відповідно адаптувати стилістику субтитру (офіційність vs. неформальність);
- обирати тактику редукції або пояснення залежно від жанру та цільової аудиторії.

Для цього студентів варто знайомити з типологією перекладацьких рішень через аналіз певних ситуацій (див. табл.1)

На завершення варто підкреслити, що запропонована методика є відкритою до перетворень та вдосконалень відповідно до змін у сфері перекладу та технологій. Її головна мета — сформувати у студента компетентність сучасного перекладача аудіовізуального матеріалу, який мислить багаторівнево, діє креативно і глибоко розуміє взаємозв'язок між мовою, культурою, образом та глядачем. У XXI столітті, коли слово та візуальний ряд зливаються в єдиний медіапотік, здатність працювати на цьому стику є не лише професійною навичкою, а й ключем до глобального міжкультурного діалогу.

## Висновки

У процесі всебічного дослідження на тему «Лінгвокультурні та жанрово-стилістичні особливості перекладу субтитрів англomовних художніх фільмів (на матеріалі серіалів “Друзі” та “Корона”))» було сформульовано розгорнуті висновки, що дозволяють не лише систематизувати отримані результати, а й запропонувати нові підходи до аналізу субтитрованого перекладу в умовах жанрового та культурного різноманіття сучасного екранного дискурсу. Проведене дослідження довело, що переклад субтитрів у художньому кінематографі – це не механічна передача інформації, а глибокий міжкультурний процес, який охоплює мовну, жанрову, стилістичну, культурну та навіть психологічну площини. У цьому контексті перекладач виступає не лише лінгвістом, а й інтерпретатором культурних кодів, носієм жанрової чутливості та посередником між авторським задумом і глядацьким сприйняттям.

Одним із ключових результатів дослідження стало усвідомлення того, що переклад субтитрів потребує багаторівневої адаптації, яка включає як лінгвістичну трансформацію, так і стилістичну відповідність жанровим очікуванням аудиторії. Серіали «Друзі» та «Корона» були обрані не випадково: перший є зразком ситкомного формату з високою концентрацією гумору, сленгу, алюзій та неформального мовлення, другий – прикладом монументальної історичної драми, де домінує формалізований дискурс, архаїчні мовні конструкції, стилістична стриманість і численні політичні та культурні алюзії. У результаті аналізу було встановлено, що підхід до перекладу субтитрів у цих двох жанрових системах має суттєві відмінності: якщо «Друзі» вимагають гнучкого використання адаптації, компенсації й навіть часткової переінтерпретації, то «Корона» апелює до збереження риторичного стилю, етикетних форм, точності титулатури й історичних реалій.

У межах другого розділу дослідження, присвяченого лінгвокультурним та жанрово-стилістичним особливостям перекладу, було

доведено, що основною функцією субтитрування в художньому серіалі є не тільки передача змісту, а й збереження жанрової атмосфери, соціолінгвістичних маркерів, прагматичних акцентів та стилістичного колориту мови персонажів. Це проявляється через необхідність трансформувати реалії, алюзії, фразеологізми, жаргони, діалектизми, які мають специфічне значення в культурі джерела, але втрачають ефективність при прямій передачі у мові цільовій. У таких умовах перекладач опиняється перед постійним вибором між буквальним перекладом і адаптаційною трансформацією, між точністю й комунікативною ефективністю. Наприклад, у серіалі «Друзі» надзвичайно важливо зберегти ритм, іронічність, дотепність реплік, у той час як у «Короні» першочерговим є дотримання офіційної манери мовлення та стилістичної однорідності.

Ще одним суттєвим досягненням роботи стало поглиблене вивчення перекладацьких стратегій, а саме адаптації, локалізації та компенсації. На прикладах з аналізованих серіалів було з'ясовано, що жодна з них не є універсальною, а успішна реалізація перекладу можлива лише у разі ситуативного, контекстуально вмотивованого поєднання цих стратегій. Адаптація найбільш доречна у випадках, коли йдеться про гумористичні або емоційно забарвлені висловлювання, що не мають безпосередніх еквівалентів у мові перекладу. Локалізація, у свою чергу, доцільна при перекладі соціальних ролей, етикетних формул, культурних звичаїв. Компенсація є незамінною у тих ситуаціях, де певні смислові або емоційні аспекти втрачаються внаслідок компресії тексту або неможливості передати гру слів чи культурний підтекст. Усі ці стратегії демонструють свою ефективність тільки у випадку їхньої гнучкої комбінації в межах жанрового та стилістичного середовища конкретного серіалу.

У третьому розділі особлива увага була зосереджена на практичних рекомендаціях, які включають як прийоми оптимізації перекладу, так і побудову перекладацьких моделей для серіалів різних жанрових форматів, а також розробку ефективної методики навчання аудіовізуального перекладу.

Запропонована методика охоплює не лише теоретичний компонент (типологія трансформацій, жанрова стилістика, культурологічна база), а й практичну частину (робота з субтитрувальними програмами, аналіз діалогів, побудова перекладацьких сценаріїв). Такий підхід дозволяє підготувати перекладача нового типу – не лише носія знань з мови, а й повноцінного медіаінтерпретатора, здатного орієнтуватися в культурних, жанрових, технічних і прагматичних параметрах аудіовізуального тексту. Субтитрування у сучасних умовах вимагає не тільки знання норм української мови, а й уміння працювати з темпом, ритмом, емоцією, інтонацією – усім тим, що формує «ауру» сцени.

Відтак, результати цієї роботи мають не лише теоретичне, а й прикладне значення. Вони можуть бути використані як основа для створення навчальних курсів з аудіовізуального перекладу, розробки рекомендацій для перекладачів, які працюють у галузі кіно- та телепродукції, підготовки стандартизованих підходів до стилістичної адаптації субтитрів, а також для укладання спеціалізованих словників фразеологізмів і сталих виразів у субтитрованому дискурсі. Найважливішим практичним висновком є те, що субтитрування – це не «другорядна» або «технічна» форма перекладу, а повноцінна культурна практика, яка потребує системної підготовки та осмислення.

У підсумку, можна стверджувати, що переклад субтитрів англomовних художніх серіалів є багатовимірним процесом, що вимагає від перекладача не лише високого рівня мовної компетенції, але й глибокої інтуїції, культурної чутливості, жанрової проникливості та аналітичного мислення. Сучасний перекладач субтитрів — це аналітик і митець водночас, це фігура, яка перебуває на перетині мов, культур, жанрів і технологій. І саме тому якісний субтитр не просто передає інформацію — він створює досвід, він моделює сприйняття, він транслює культуру. У цьому полягає головна цінність субтитру як знакової одиниці сучасного комунікативного простору.

### Список використаних джерел

1. Абабілова Н. М. Особливості відтворення технічних термінів-аббревіатур українською мовою. *Ольвійський форум - 2022: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі* : XVI Міжнар. наук. конф. 23–26 черв. 2022 р., м. Миколаїв, м. Миколаїв, 26 черв. 2022 р. Миколаїв, 2022. 216 с.
2. Анохіна Т. О. Типологія лакуніконів англomовної та україномовної картин світу : Дисертація. Київ, 2019. 516 с.
3. Бахов І. С. Субтитрування в перекладі як інструмент формування професійної ідентичності перекладачів в умовах глобалізації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. С. 122–127.
4. Богатько В. О. Особливості перекладу англійських реалій повсякденного життя українською мовою (на матеріалі американських кіносеріалів). *Littera Scripta Manet*. 2021. Вип. 5. С. 45–49.
5. Богачова Н., Матузкова О. П. Лексичні та граматичні трансформації при перекладі найменувань британських кінофільмів. *Збірник наукових статей студентів і викладачів відділення перекладу*. 2006. С. 4–14.
6. Бондарчук О. Ю., Лисецька Н. Г., Пасик Л. А. Переклад як трансфер культури (художній науково-технічний та медіа-дискурс). *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія Філологія. Острог Видво НаУОА*. 2021. Вип. 12(80). С. 126–130.
7. Бойко Я. Моделі перекладу в теорії перекладознавства. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-031-5-1>
8. Бесараб О. Використання цифрових технологій у навчанні іноземній мові та перекладу на факультетах гуманітарного напрямку use of digital technologies in foreign language teaching and translation at humanitarian faculties. *Закарпатські філологічні студії*. 2025. Т. 1, № 40. С. 198–202.
9. Богайчук О. С. Лексичні трансформації в перекладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. Т. 2, № 49. С. 143–146.

10. Векленко Ю. Ю. Особливості кіноперекладу гумору у комедійному серіалі «Друзі». *Global science prospects and innovations Матеріали 6-ї міжнародної наук.-практ. конф. (1–3 лютого 2024 р.)*. Ліверпуль Cognum Publishing House. 2024. С. 436–440.
11. Влодова О. Г., Оленяк М. Я. Семантичні особливості гри слів у розмовному жанрі (на матеріалі англomовного серіалу «Друзі»). *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2016. Вип. 2(8). С. 103–107.
12. Возна М. О. Про деякі проблеми сучасного кіноперекладу. *Мова і культура*. 2011. Вип. 14. Т. 1. С. 381–385.
13. Воїнська І. Субтитрування як особливий вид аудіовізуальної перекладацької діяльності. *Вісник студентського наукового товариства ВАТРА Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ. Вінниця Редакційно-видавничий*. 2023. С. 147–151.
14. Гастинщикова Л. О., Плетенецька Ю. М. Дублювання і субтитрування як способи реалізації стратегій одомашнення і очуження. *Фаховий та художній переклад теорія методологія практика Збірник наукових праць*. Київ Аграр Медіа Груп. 2017. С. 103–109.
15. Горда В., Пушик Н. Перекладацькі трансформації у відтворенні ономастичного простору авторського тексту *transformations of the translation in the reproduction of the onomastic space of the author's text*. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. № 16. С. 166–171.
16. Демецька В., Федорченко В. До проблеми перекладу кінотекстів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Лінгвістика Збірник наукових праць*. Херсон. 2010. С. 239–243.
17. Донець П. М. Основи загальної теорії міжкультурної комунікації науковий статус понятійний апарат мовний та немовний аспекти питання етики та дидактики. Харків Штрих. 2017. 384 с.

- 18.Єлісеєва С. В. Особливості субтитрування як напряму перекладацької діяльності. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія. 2018. Вип. 32(2). С. 158–160.
- 19.Журавель Т. В. Дублювання і субтитрування як види кіноперекладу. Таврійські філологічні наукові читання Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (25–26 січня 2019 р.). Київ ТНУ імені В. І. Вернадського. 2019. С. 86–90.
- 20.Журавель Т. В. Кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу і його становлення в Україні та світі. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія Філологічні науки (мовознавство). 2018. № 10. С. 35–38.
- 21.Загороднова В. Ф. Основи міжкультурної комунікації. Бердянськ БДПУ. 2018. 314 с.
- 22.Корона 1 - 6 сезон The Crown. URL: <https://kinogo.bike/29058-korona.html> (дата звернення: 20.10.2024).
- 23.Коч Н. Ретротипаж як продукт національної культури (лінгвоприкладний аспект дослідження). Вісник Маріупольського державного університету. Серія Філологія. Маріуполь. 2018. Вип. 18. С. 49–58.
- 24.Кулікова А. Є. Особливості переваги та недоліки субтитрування як одного з основних видів аудіовізуального перекладу. Мова і культура. 2011. Вип. 14. Т. 3. С. 352–357.
- 25.Кулікова А. Є., Головачова Ю. О. Перекладацька компресія міжмовних субтитрів художніх фільмів. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. 2013. Вип. 9(1). С. 53–58.
- 26.Костенко М. О. Національно та культурно марковані реалії у оповіданнях О.Генрі та їх відтворення в українському перекладі. «Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій» : iv міжнар. Науково-практ. Конф., 30 верес. 2020 р. Маріуполь, 2020. 358 с.
- 27.Костенко Г. Засоби компенсації лінгво- і соціокультурних лакун у тексті перекладу / means of compensation for linguistic and sociocultural gaps in the translated text. Закарпатські філологічні студії. 2022. Т. 2, № 24. С. 123–127.

28. Лукьянова Т. Г. Лексичні аспекти перекладу субтитрів (на матеріалі англомовних художніх фільмів). *Нова філологія*. 2012. Вип. 50. С. 170–173.
29. Литвин І. М. Інтерпретативний підхід до процесу художнього перекладу (на матеріалі українського перекладу детективної новели гілберта честертон «відсутність пана гласса»). *Мовознавчий вісник Збірник наукових праць*. 2021. № 31. С. 89–94.
30. Макаренко Ю. Г. Особливості кіноперекладу гумору у комедійному телесеріалі «Друзі». *Молодий вчений*. 2014. Вип. 8(1). С. 157–160.
31. Муратова В. Перекладацький Аспект викладання риторики. «Молодий вчений». 2018. № 1 (53). С. 730–732.
32. Муратова В. Ф., Марченкова І. Ю. Переклад функціональних стилів : Метод. рекомендації для студентів-пер. III-IV курсів. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014, 2014. 108 с.
33. Назарян А. М. Особливості перекладу гумору у комедійному телесеріалі «Друзі». *Іноземні мови ХХІ століття професійні комунікації та діалог культур*. 2023. С. 63–66.
34. Ніконова В. Г. Луценко Р. І. Відтворення у перекладі образних порівнянь як засобів індивідуально-авторської світобудови (на матеріалі українських перекладних версій сучасної англійськомовної поезії) : кваліфікаційна робота магістра. Київ, 2019. 48 с.
35. Пасик Л. А. Медіапереклад загальна характеристика. Пріоритетні шляхи розвитку науки Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (12–13 жовтня 2021 р.). Київ МЦНіД. 2021. С. 34–36.
36. Підмогильна Н. В., Трофімова М. О. Субтитрування кінофільмів як лінгвістична проблема. *Проблеми загального і слов'янського мовознавства*. 2019. Вип. 3. С. 107–117.
37. Помпезно і дорого: цікаві факти про серіал «Корона». URL: <https://tsn.ua/lady/zvezdy/zvezdy/pompezno-i-dorogo-cikavi-fakti-pro-serial-korona-1726681.html> (дата звернення: 20.10.2024).

- 38.Петрова А. Способи передачі гумора з англійської на українську (на прикладі телесеріалу «black books»). «Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій» : IV міжнар. Науково-практ. Конф., м. Маріуполь, 30 верес. 2020 р. Маріуполь, 2020. 358 с.
- 39.Пислар К. В. Особливості субтитрування як виду кіноперекладу (на матеріалі американського телесеріалу “The Morning Show”) : кваліфікаційна робота магістра. Миколаїв, 2022. 106 с.
- 40.Попович Т. В. «Мовні засоби передачі експресивності при перекладі» (за матеріалами рекламних роликів) : кваліфікаційна робота магістра. Полтава, 2024. 106 с.
- 41.Радецька С. В., Каліщак Т. Т. Субтитрування як вид аудіовізуального перекладу переваги та недоліки. Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Філологічні науки. 2016. Вип. 2. С. 81–84.
- 42.Радкевич І. М. Вербальні та невербальні засоби реалізації ввічливості (на матеріалі сучасного англомовного художнього дискурсу). Магістерська робота. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2023. 90 с.
- 43.Ребрій О. В. Вступ до перекладознавства конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» факультету іноземних мов. Харків ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2016. 116 с.
- 44.Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. Нова філологія. 2012. No 50. С. 201–208.
- 45.Серіал “Корона”: історія, факти та лексика. URL: <https://novyny.top/suspilstvo/serial-korona-istoriya-fakty-ta-leksyka/> (дата звернення: 20.10.2024).
- 46.Сіняговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу

- «Києво-Могилянська академія». Серія Філологія Мовознавство. 2014. Вип. 209. С. 89–93.
- 47.Стріха М. Український художній переклад між літературою і націєтворенням. Київ Факт Наш час. 2006. 344 с.
- 48.Собокарь А. В. Лінгвостилістичні особливості сучасних англомовних аудіовізуальних текстів детективного жанру та їх відтворення у перекладі (на матеріалі серіалу "Sherlock") : кваліфікаційна робота магістра. Запоріжжя, 2022. 74 с.
- 49.Сидоренко В. В. та ін. Застосування цифрових технологій і штучного інтелекту при розробленні навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах профільної освіти : освіт.-проф. програма для короткотермін. курсів підвищ. кваліфікації / Біла Церква : БІНПО, 2025. 67 с.
- 50.Терещенко Л. Я. Помилки в аудіовізуальному перекладі лінгвістичний і дидактичний аспекти. Messenger of Kyiv National Linguistic University. Series Philology. 2018. Т. 21(1). С. 168–177.
- 51.Тащенко Г. В. Актуальні проблеми теорії та практики перекладу. Харків : Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2021, 2021. 165 с.
- 52.Федоренко С., Валькова А. Лінгвокультурні особливості перекладу сучасних англомовних документальних фільмів. Молодий вчений. 2020. Вип. 12(88). С. 336–340.
- 53.Федотова О. Особливості перекладу діалектної лексики на матеріалі фільму «ciao, professore» ліни вертмюллер. «Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій» : IV міжнар. Науково-практ. Конф., м. Маріуполь, 30 верес. 2020 р. Маріуполь, 2020. С. 156–159.
- 54.Химич А. М., Скиба К. М. Субтитрування як спосіб перекладацької діяльності. Modern research in world science Матеріали 4-ї міжнародної

науково-практичної конференції (10–12 липня 2022 р.). Львів SPC Sci-conf.com.ua. 2022. С. 839.

55.Хлудєєв А. В., Подвойська О. В. Адаптація та локалізація жартів англомовних комедій для українського глядача. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. 2019. Т. 5, № 43. С. 152–155.

56.Черник О. О. Перекладацькі трансформації як засіб перекладу англомовних назв кінофільмів українською мовою. Записки з романо-германської філології. 2020. Вип. 1(44). С. 325–334.

57.Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності підручник для студ. вищих заклад, освіти за спеціальністю "Переклад" : навч. посіб. 8-ме вид. Вінниця : Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2021, 2013. 376 с.

58.Шевченко М. Є. Особливості перекладу художніх фільмів. Актуальні проблеми філології. Одеса. 2017. С. 88–91.

59.Шумович А., Лукьянова Т. Одомашнення та очуження в українських перекладах англомовних художніх фільмів дубляж VS субтитрування. Statu Nascendi Теоретичні та прагматичні проблеми перекладознавства Збірник студентських статей. 2018. Вип. 18. С. 285–290.

60.Швець Н. В., Швець О. В. Лінгвокультурні аспекти перекладу прецедентних феноменів (на матеріалі роману стівена кінга «11/22/63»). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2025. № 73. С. 283–286.

61.Ярмак В. І. Претеритальні форми *verba dicendi* у процесуальній структурі діалогів роману В. Огнєнович «Перелюбники» та його перекладу українською мовою // Мова і культура. – 2012. – Вип. 15, т. 7. – С. 480–487.

62.Ayten Nesirli. Exploring the Modalities of Audiovisual Translation: Focus on Dubbing and Subtitles, A. Porta Universorum. 2025. Vol. 1, no. 4. P. 6–21.

- 63.BBC News. Netflix plans original UK drama about the Queen. 2019. URL: <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-48990123> (дата звернення: 20.10.2024).
- 64.Brown M. The Crown Claire Foy and Matt Smith on the making of the £100m Netflix series. The Daily Telegraph. 2018. London. (дата звернення: 20.10.2024).
- 65.Brown M. The Crown Claire Foy and Matt Smith on the making of the £100m Netflix series. The Daily Telegraph. 2018. Лондон. (дата звернення: 14.05.2025).
- 66.Bucaria S. The perception of humour in dubbing vs subtitling. ESP Across Cultures. 2005. No. 2. P. 34–46.
- 67.Claire Foy and Matt Smith face the challenges of royal life in new extended trailer for Netflix drama The Crown. Radio Times. 2019. Лондон. URL: (дата звернення: 14.05.2025).
- 68.Coates J. The semantics of the modal auxiliaries. London Croom Helm. 2020. 259 с.
- 69.Collins C. Intermediate dictionary of American English. 1st ed. Boston Thomson Heinle. 2020. 1084 с.
- 70.Collins H., Braham S., Heinle H. Cobuild intermediate dictionary of American English. 1st ed. Boston Thomson Heinle. 2020. 1084 с.
- 71.Crang M., Thrift N. Thinking space. London Routledge. 2020. 400 с.
- 72.Crystal D. The Cambridge encyclopedia of the English language. 2nd ed. Cambridge Cambridge University Press. 2020. 506 с.
- 73.Crystal D. The language revolution. Cambridge Polity Press. 2020. 152 с.
- 74.Culler J. The pursuit of signs semiotics literature deconstruction. New York Cornell University Press. 2020. 242 с.
- 75.Cutting J. Pragmatics and discourse. 2nd ed. London Routledge. 2020. 239 с.
- 76.Davies J. Escaping to the borderlands an exploration of the Internet as a cultural space for teenaged Wiccan girls. In Pahl K., Rowsell J. (Eds.). Travel notes from the new literacy studies instances of practice. Clevedon Multilingual Matters. 2018. C. 57–72.

- 77.Diaz Cintas J. New trends in audiovisual translation. Bristol Buffalo Toronto Multilingual Matters. 2019. 245 p.
- 78.Dicks B., Soyinka B., Coffey A. Multimodal ethnography. Qualitative Research. 2018. Vol. 6(1). С. 77–96. URL: (дата звернення: 14.05.2025).
- 79.Dijk T. A. van. Discourse as interaction in society. In Dijk T. A. van (Ed.). Discourse as social interaction. London Sage Publications. 2018. С. 1–37.
- 80.Gottlieb H. Subtitling – a new university discipline. Teaching Translation and Interpreting. Amsterdam. 1998. P. 161–172.
- 81.Ivarsson J., Carroll M. Subtitling for the media A handbook of an art. Stockholm TransEdit. 1998. 141 p.
- 82.Ivarsson J., Carroll M. Subtitling. Smirishamn TransEdit HB. 1998. 185 p.
- 83.Jan Pedersen. The FAR model: assessing quality in interlingual subtitling. The Journal of Specialised Translation. 2017. No. 28. P. 210–228.
- 84.Karamitroglou F. A Proposed Set of Subtitling Standards in Europe. 1998. URL: <http://translationjournal.net/journal/04stndrd.htm> (дата звернення: 12.05.2025).
- 85.Kickham D. Matt Smith's Netflix drama The Crown gets premiere date. Entertainment Weekly. 2018. Нью-Йорк. URL: (дата звернення: 14.05.2025).
- 86.Kristijan Nikolić. Quality Control of Subtitles: A Study of Subtitlers, Proofreaders, Quality Controllers, LSPs and Broadcasters/Streaming Services. Journal of Audiovisual Translation. 2021. Vol. 4, no. 3. P. 66–88.
- 87.Kelly O'Sullivan. 17 'This Is Us' Quotes About Life, Love, and Family Because sometimes the Pearsons say it best. Country Living. URL: <https://www.countryliving.com/life/g23564988/this-is-us-quotes/> (date of access: 13.11.2025).
- 88.Linde Z., Kay N. The semiotics of subtitling. Manchester St. Jerome Publishing. 1999. 165 p.
- 89.Netflix plans original UK drama about the Queen. BBC News. 2019. Лондон. URL: (дата звернення: 14.05.2025).

- 90.Netflix. Friends. URL: <https://www.netflix.com/in/title/70153404> (дата звернення: 20.10.2024).
- 91.Papafragou A. Inference and word meaning the case of modal auxiliaries. *Lingua*. 2020. No. 105. С. 48–54. URL: (дата звернення: 14.05.2025).
- 92.Reinart S. Zu Theorie und Praxis von Untertitelung und Synchronisation. In Kohlmayer R., Pöckl W. (Hrsg.). *Literarisches und mediales Übersetzen*. Frankfurt/Main Peter Lang. 2008. S. 73–112.
- 93.Remael A. Audiovisual translation. In Gambier Y., van Doorslaer L. (Eds.). *Handbook of Translation Studies*. Vol. 1. Amsterdam Philadelphia John Benjamins. 2010. P. 12–17.
- 94.Roffe I. Teaching learning and assessment strategies for interlingual subtitling. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. 1995. Vol. 16. No. 3. P. 215–225.
- 95.Singh A. £100m Netflix Series Recreates Royal Wedding. *The Daily Telegraph*. 2021. London. URL: <https://www.telegraph.co.uk> (дата звернення: 20.10.2024).
- 96.Singh A. £100m Netflix series recreates royal wedding. *The Daily Telegraph*. 2021. Лондон. URL: (дата звернення: 14.05.2025).
- 97.Smith R. The Crown What year did Series 1 finish What will be in season 2. *Daily Express*. 2020. London. (дата звернення: 20.10.2024).
- 98.Smith R. The Crown What year did Series 1 finish What will be in season 2. *Daily Express*. 2020. Лондон. (дата звернення: 14.05.2025).
- 99.Szarkowska A. The power of film translation. *Translation Journal*. 2005. Vol. 9. No. 2. URL: <http://translationjournal.net/journal/32film.htm> (дата звернення: 17.12.2018).
100. Szarkowska A. The power of film translation. *Translation Journal*. 2005. Vol. 9. No. 2. URL: <http://translationjournal.net/journal/32film.htm> (дата звернення: 14.05.2025).
101. Sarah Midkiff. The Law Of Surprise Is Somehow The Least Confusing Part Of The Witcher. *Refinery29*.

URL: <https://www.refinery29.com/en-us/2019/12/9106603/what-is-the-law-of-surprise-the-witcher> (date of access: 13.11.2025).

102. The Crown Season 1. British Board of Film Classification. 2016. Лондон. URL: (дата звернення: 14.05.2025).

103. The Crown Season Two Representation vs Reality. Netflix. 2023. Лондон. URL: (дата звернення: 14.05.2025).

104. Thorpe V. Why Britain's psyche is gripped by a different kind of royal fever. The Guardian. 2024. Лондон. (дата звернення: 14.05.2025).

105. Venuti L. The translator's invisibility a history of translation. London New York Routledge. 1995. 315 p.

106. Wildblood A. A subtitle is not a translation a day in the life of a subtitler. Language International. 2002. Vol. 2(14). P. 40–43.

107. TV series "Euphoria" URL: <https://euphoria-ua.net/> (date of access: 19.09.2025).

## Summary

The present thesis explores the linguocultural and genre-stylistic features of subtitle translation in English-language fictional series, using *Friends* and *The Crown* as primary case studies. The research investigates the theoretical foundations of audiovisual translation, emphasizing the key differences in subtitling strategies across comedic and historical genres. Through detailed comparative analysis, the study identifies the most common translation transformations—adaptation, localization, and compensation—applied to culturally marked elements, idioms, slang, and stylistically loaded expressions. Special attention is given to how genre affects the choice of translation approach and to the translator's role as a cultural mediator. In addition, translators face the problem of timing, with a limited number of characters and the time certain lines appear on the screen. Therefore, this type of translation requires an extremely delicate balance between accuracy, conciseness, and communicative appropriateness. In this regard, the problem of subtitle translation goes beyond the purely technical aspect and requires a comprehensive linguistic, cultural, and stylistic analysis. The topic is relevant today, as people watch foreign films with subtitles en masse, not only for leisure, but also to learn foreign languages and cultures. Therefore, there is a need to improve approaches to subtitle translation as a key type of audiovisual translation, which plays an important role in reproducing not only the content, but also the stylistic, genre, cultural, and communicative specifics of the original. Generalizing and analyzing theoretical approaches to subtitle translation and the genre-stylistic and linguistic-cultural features of the above-mentioned series in the practical section offers comprehensive models for subtitling various genre types and outlines an educational methodology for training audiovisual translators. The findings of this research contribute to improving subtitling quality and serve as a basis for further academic and applied work in translation studies.

## **Zusammenfassung**

Die vorliegende Arbeit untersucht die linguokulturellen und genre-stilistischen Besonderheiten der Untertitelübersetzung englischsprachiger fiktionaler Serien am Beispiel von *Friends* und *The Crown*. Im Mittelpunkt der Analyse stehen theoretische Ansätze der audiovisuellen Übersetzung sowie die Unterschiede in den Übersetzungsstrategien in verschiedenen Genres, insbesondere zwischen komödiantischen und historischen Formaten. Die vergleichende Untersuchung zeigt die häufigsten Übersetzungsverfahren – Adaption, Lokalisierung und Kompensation – im Umgang mit kulturell geprägten Elementen, idiomatischen Ausdrücken, Slang und stilistisch markierten Formulierungen. Ein besonderer Fokus liegt auf dem Einfluss des Genres auf die Wahl der Übersetzungsstrategie und der Rolle des Übersetzers als kultureller Vermittler. Darüber hinaus steht der Übersetzer vor dem Problem des Timings, da die Anzahl der Zeichen begrenzt ist und bestimmte Dialoge nur für eine bestimmte Zeit auf dem Bildschirm erscheinen. Daher erfordert diese Art der Übersetzung ein äußerst feines Gleichgewicht zwischen Genauigkeit, Prägnanz und kommunikativer Angemessenheit. In diesem Zusammenhang geht das Problem der Untertitelübersetzung über den rein technischen Aspekt hinaus und erfordert eine umfassende linguistische, kulturwissenschaftliche und stilistische Analyse. Das Thema ist in der heutigen Zeit aktuell, da Menschen ausländische Filme mit Untertiteln nicht nur in ihrer Freizeit, sondern auch zum Erlernen einer Fremdsprache und einer fremden Kultur massenhaft ansehen. Daher besteht weiterhin Bedarf an einer Verbesserung der Ansätze zur Übersetzung von Untertiteln als einer Schlüsselform der audiovisuellen Übersetzung, die eine wichtige Rolle bei der Wiedergabe nicht nur des Inhalts, sondern auch der stilistischen, genrebezogenen, kulturellen und kommunikativen Besonderheiten des Originals spielt. Nach der Zusammenfassung und Analyse der theoretischen Ansätze zur Übersetzung von Untertiteln sowie der genre- und stilistischen sowie sprachkulturellen Besonderheiten der genannten Serien werden im praktischen Teil der Arbeit komplexe Modelle für die Untertitelung verschiedener Genres

vorgeschlagen und eine Ausbildungsmethodik für audiovisuelle Übersetzer skizziert. Die Ergebnisse dieser Studie tragen zur Verbesserung der Qualität der Untertitelung bei und dienen als Grundlage für weitere akademische und angewandte Arbeiten im Bereich der Übersetzungswissenschaft.

## Додатки

Таблиця 1

| Лінгвістичний тег (Тип репліки)    | Оригінал                              | Жанр                     | Культурний код                         | Рекомендований тип трансформації | Приклад перекладу              | Коментар                                                |
|------------------------------------|---------------------------------------|--------------------------|----------------------------------------|----------------------------------|--------------------------------|---------------------------------------------------------|
| Сарказм із гіперболою              | “You’re the king of wrong decisions.” | Ситком, комедія          | Американський сарказм                  | Компенсація + метафора           | «Ти король фіаско»             | Метафора компенсує гумор, передача емоційності сарказму |
| Фразеологізм, що не перекладається | “I’m in hot water”                    | Історична драма          | Класична англійська мова. Ідіома       | Адаптація                        | «Маю великі проблеми»          | Адаптація передає зміст висловлювання                   |
| Культурна алюзія                   | “Like Oprah on Christmas”             | Серіали, ситком, комедії | Сленг                                  | Адаптація / пояснення            | «Наче Святий Миколай на свята» | Одомашнення перекладу для певної цільової аудиторії     |
| Ідіоматична еліпсис                | “Not cool”                            | Серіали, ситком, комедії | Базовий американський сленг 90-х років | Інверсія                         | «Це було зайве»                | Передача емоційного відтінку                            |

|                                 |                                          |                 |                              |             |                                         |                                                              |
|---------------------------------|------------------------------------------|-----------------|------------------------------|-------------|-----------------------------------------|--------------------------------------------------------------|
| Етикетна формула (істор. драма) | “With your permission, Your Majesty ...” | Історична драма | Британська монархія. Класика | Локалізація | «З вашого дозволу, Ваша Величносте ...» | Збережено високий стиль і формальність, так як і в оригіналі |
|---------------------------------|------------------------------------------|-----------------|------------------------------|-------------|-----------------------------------------|--------------------------------------------------------------|

Таблиця 2

| Епізод / Серія         | Оригінальний субтитр (англ.)                                                | Переклад (укр.)                                                  | Тип трансформації              |
|------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|--------------------------------|
| <b>Friends, S01E01</b> | Joey doesn't share food!                                                    | Джої не ділиться їжею!                                           | Лексична стилізація            |
| <b>Friends, S01E02</b> | We were on a break!                                                         | Ми зробили перерву!                                              | Ситуативна адаптація           |
| <b>Friends, S01E03</b> | How you doin'?                                                              | Як справи?                                                       | Скорочення + локалізація       |
| <b>Friends, S01E04</b> | Could I BE wearing any more clothes?                                        | Та я ж обклався цим одягом як танком!                            | Компенсація / Гіпербола        |
| <b>Friends, S01E05</b> | My eyes! My eyes!                                                           | Мої очі! Мої очі!                                                | Інтонаційне відтворення        |
| <b>Friends, S01E06</b> | Smelly cat, smelly cat, what are they feeding you?                          | Смердючий кіт, смердючий кіт, чим тебе годують?                  | Адаптація культурного елементу |
| <b>Friends, S01E07</b> | He's her lobster.                                                           | Він її омар.                                                     | Культурна алюзія               |
| <b>Friends, S01E08</b> | It's not that common, it doesn't happen to every guy, and it is a big deal! | Це не так часто трапляється, не з кожним, і це справді проблема! | Функціональна адаптація        |
| <b>Friends, S01E09</b> | Pivot!                                                                      | Поверни!                                                         | Комічна компенсація            |
| <b>Friends, S01E10</b> | Unagi.                                                                      | Унагі.                                                           | Транслітерація + контекст      |
| <b>Friends, S01E11</b> | You are my lobster.                                                         | Ти мій омар.                                                     | Меметичне відтворення          |
| <b>Friends, S01E12</b> | I KNOW!                                                                     | Я ЗНАЮ!                                                          | Стихійна реплікація            |
| <b>Friends, S01E13</b> | Oh. My. God.                                                                | О. Мій. Боже.                                                    | Прагматичне повторення         |

|                          |                                                                         |                                                                   |                             |
|--------------------------|-------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|-----------------------------|
| <b>Friends, S01E14</b>   | I'm not great at the advice. Can I interest you in a sarcastic comment? | Я не дуже в порадах. Може, зацікавить саркастичний коментар?      | Ідіоматична компенсація     |
| <b>Friends, S01E15</b>   | They don't know that we know they know we know.                         | Вони не знають, що ми знаємо, що вони знають, що ми знаємо.       | Логічна надбудова           |
| <b>Friends, S01E16</b>   | This is all a moo point.                                                | Це як думка корови.                                               | Культурна метафора          |
| <b>Friends, S01E17</b>   | It's like a cow's opinion; it doesn't matter.                           | Це неважливо, як думка корови.                                    | Семантичне пояснення        |
| <b>Friends, S01E18</b>   | Welcome to the real world. It sucks. You're gonna love it.              | Ласкаво просимо в реальний світ. Він жахливий. Тобі сподобається. | Риторична адаптація         |
| <b>Friends, S01E19</b>   | I grew up with Monica. If you didn't eat fast, you didn't eat.          | Я виріс із Монікою. Якщо не їв швидко – не їв узагалі.            | Побутовий контекст          |
| <b>Friends, S01E20</b>   | Seven! Seven! Seven!                                                    | Сім! Сім! Сім!                                                    | Інтонаційна експресія       |
| <b>Friends, S01E21</b>   | You can't just give up. Is that what a dinosaur would do?               | Не здавайся. Хіба динозавр би так зробив?                         | Мотиваційна алюзія          |
| <b>Friends, S01E22</b>   | I'm hopeless and awkward and desperate for love!                        | Я безнадійний, незграбний і відчайдушно шукаю любові!             | Іронічне перебільшення      |
| <b>Friends, S01E23</b>   | You were my midnight mystery kisser!                                    | Це був ти, хто поцілував мене опівночі!                           | Ідентифікаційна алюзія      |
| <b>Friends, S01E24</b>   | I got off the plane.                                                    | Я зійшла з літака.                                                | Емоційне завершення         |
| <b>Friends, S01E25</b>   | I wish I could, but I don't want to.                                    | Хотіла б, але не хочу.                                            | Пряма відмова з відтінком   |
| <b>The Crown, S01E01</b> | Your Majesty, the Prime Minister awaits.                                | Ваша Величносте, Прем'єр-міністр чекає.                           | Формальна локалізація       |
| <b>The Crown, S01E02</b> | Duty first, self second.                                                | Обов'язок понад усе, особисте – згодом.                           | Риторичне підсилення        |
| <b>The Crown, S01E03</b> | The Crown must win. Must always win.                                    | Корона має перемагати. Завжди.                                    | Постійний статусний настрій |
| <b>The Crown, S01E04</b> | I have no intention of stepping down.                                   | Я не маю наміру зрікатися.                                        | Наміри без змін             |
| <b>The Crown, S01E05</b> | Heavy is the head that wears the crown.                                 | Важка та голова, що носить корону.                                | Метафоричне збереження      |
| <b>The Crown,</b>        | Churchill is a lion. But even lions must sleep.                         | Черчилль — лев. Але навіть леви сплять.                           | Символізм + розгортання     |

|                          |                                                          |                                                                      |                            |
|--------------------------|----------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|----------------------------|
| <b>S01E06</b>            |                                                          |                                                                      |                            |
| <b>The Crown, S01E07</b> | What kind of marriage is this?<br>One built on lies!     | Яке це подружжя — побудоване на брехні!                              | Комунікативна переробка    |
| <b>The Crown, S01E08</b> | We all have our part to play in this great institution.  | У кожного з нас є роль у цій великій інституції.                     | Функціональна актуалізація |
| <b>The Crown, S01E09</b> | History was not made by those who did nothing.           | Історію творять не ті, хто нічого не робить.                         | Пояснювальна компенсація   |
| <b>The Crown, S01E10</b> | No monarch has abdicated in over three hundred years.    | Жоден монарх не зрікався трону понад три століття.                   | Історична згадка           |
| <b>The Crown, S01E11</b> | We must ensure the continuity of the Crown at all costs. | Ми повинні забезпечити неперервність монархії будь-якою ціною.       | Інституційна термінологія  |
| <b>The Crown, S01E12</b> | God save the Queen.                                      | Боже, бережи Королеву.                                               | Формальна традиція         |
| <b>The Crown, S01E13</b> | Monarchy is not an experiment.                           | Монархія — не експеримент.                                           | Соціальний виклик          |
| <b>The Crown, S01E14</b> | Your Grace, the people are waiting.                      | Ваша Світлість, народ чекає.                                         | Соціальна трансформація    |
| <b>The Crown, S01E15</b> | This is not a family. This is a firm.                    | Це не сім'я. Це корпорація.                                          | Правовий акцент            |
| <b>The Crown, S01E16</b> | The Queen does not answer to Parliament.                 | Королева не підзвітна парламенту.                                    | Політична декларація       |
| <b>The Crown, S01E17</b> | I do not need to be liked. I need to be respected.       | Мені не потрібно, щоб мене любили. Мені потрібно, щоб мене поважали. | Самоідентифікація          |
| <b>The Crown, S01E18</b> | I am both a woman and the Queen of England.              | Я не вихована бути сувереном. Я нею народилася.                      | Позиційне підсилення       |
| <b>The Crown, S01E19</b> | I was not raised to be a sovereign. I was born one.      | Монархія має змінюватися, щоб вижити.                                | Психологічне відлуння      |
| <b>The Crown, S01E20</b> | The monarchy must evolve if it is to survive.            | Прощення важливе, але важливо й забувати.                            | Саркастична подача         |
| <b>The Crown,</b>        | Forgiveness is very important, but so is forgetting.     | Королева серед людей. Як це... сучасно з вашого боку.                | Мітологізація              |

|                          |                                                             |                                         |                            |
|--------------------------|-------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|----------------------------|
| <b>S01E21</b>            |                                                             |                                         |                            |
| <b>The Crown, S01E22</b> | A Queen who walks among her people. How very modern of you. | Є лише одна Королева.                   | Воля персонажа             |
| <b>The Crown, S01E23</b> | There is only one Queen.                                    | Я не поступлюся.                        | Риторичне поглиблення      |
| <b>The Crown, S01E24</b> | I will not yield.                                           | Хай побачать, чим є Корона насправді.   | Символічна кульмінація     |
| <b>The Crown, S01E25</b> | Let them see the Crown for what it is.                      | Корона — не лише символ; це реальність. | Інтерпретативне розширення |